

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Enchiridion controversiarum, quae Augustanae
Confesionis Theologis cum Anabaptistis intercedunt**

Osiander, Lucas

Witebergae, 1607

Capvt I.

[urn:nbn:de:bsz:31-116416](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-116416)

Enchiridij

CONTRO- VERSARVM NO- STRO HOC SECVLO, AV- gustanæ Confessionis Theologis, cum Calvinianis interce- dentium,

CAPVT I.

De Cœna Domini nostri Iesu Christi.

N ISTHOC ARTI-
culo, vario, sed vafro mo-
do Adversarii veritatem
cœlestem obscurare nitun-
tur. Cum enim audiunt,
sinceram nostram de sacra
Cœna Confessionem, qua
veram & realem corporis
& sanguinis Christi, cum pa-

ne & vino benedicto, præsentiam ex verbis Cœnæ
Dominicæ, simpliciter asserimus: mox, ut hanc
evertant piam Confessionem, non uno tantum, sed
variis artificijs rem aggrediuntur, adeoq; ambiguè
agunt consilijs, ut modo veram præsentiam corpo-
ris & sanguinis Christi negare, modo (quasi muta-
rà in melius sententia) quam lucidissimè affirmare
& fateri simplicioribus videantur. Prorsusq; Cha- *Plin. lib. 29.*
mæ leontem imitantur, de quo Plinius refert, quod *cap. 8.*

A

Colorem

Colorem certum non habeat, sed pro loci, & vicinorum colorum varietate, alium atque alium colorem ostendat. Pari ratione Calviniani ludunt: Vbi enim res est ipsis cū simplicioribus, quos in suā

Verba Bezae in Collog. Mom pelg pag. 21.
 pertrahi posse sententiam, tum Orthodoxorum colorem & confessionem assumunt, & cum ipsis loquuntur: Adeo praesentia esse corpus & sanguinem Domini IN COENA, ut praesentiora esse non possent: Et, significationem (quam ipsis introducunt) sacramentalem, minime nudam esse rerum significatarum externam. Repraesentationem, qua Mens tantum admoveatur ad id concipiendum, quod sensibus obicitur; qualis sit imaginum & picturarum usus vulgaris: sed, quod ad Deum attinet, SEMPER CUM EA CONIUNCTAM ESSE RERUM SIGNIFICATARUM VERAM ANIMIS NOSTRIS, OBLATAM PRÆBITIONEM. Item: Non esse amplius inter nos quaestionem de vera praesentia corporis & sanguinis Christi: (id enim & apud ipsosmet in nullo esse dubio) sed tantum de MODO praesentiae verae. Quando vero inter suos loquuntur homines: veram & Realem praesentiam corporis & sanguinis Christi in Coena damnant & blasphemant, ac longe aliter pronunciant: tam longè videlicet à consecrato pane & vino in sacra Coena, corpus & sanguinem Christi abesse, quantum supremum caelum, ab infima terra distet. Quin & Institutionis verbis ludunt: nuncea (sed ad Calvinisticum modulum explicata) acceptantes pro fundamento: nunc vero audacissimè ea ex hoc negocio proscriptibentes, tanquam sint τὸ κενὸν μωρον, ipsa quaestio, & non norma, secundum quam tota controversia decidi queat: & ita, nunc de verbis, nunc de mente verborum, nunc de Substantia Coenae Dominicae, prout alium atque alium nacti fuerint Auditorem, disputando, non sine furore dimi-

Verba Bezae in Collog. Pofiacensi.

dimicant. Nunciamus tamen quod Calviniani, qui de canone defensionem agnoscerent, sacra scripturae tamquam balium tra-

1. Vt
 2. Vt
 3. Vt
 in Coena
 facia sint.

In
 veni
 calum

Q
 vera
 nec m
 sarii.
 certo
 nism
 nis re
 denda
 fertion

simicant. Necessarium igitur est, ut huic Adversariorū lubrico Trivio obviam catur, ea ratione, ut tres formemus distinctas hac de re quæstiones, ut pius & candidus Lector, in cuiuscunque sententia defensorem Calvinianum incidat, illius Strophas agnoscere, & veritatem contra Adversarium, ex sacra Scriptura tueri queat. Primo igitur illhoc capite tantum tres hæc (tanquam totius negotii basin) tractabimus quæstiones. Videlicet,

1. Vtrum verba Institutionis Cœnæ Domini-
cæ possint & debeant ad tuendam veram, & real-
lem præsentiam, in negotio Cœnæ, pro argumento
in medium adduci.
2. Vtrum verba Institutionis tropum admit-
tant, nec ne.
3. Vtrum verum corpus & sanguis Christi in
in Cœna, cum pane & vino, vere & realiter præ-
sentia sint.

Invocato igitur Dei Vnius & Trini auxilio,
rem auspicabimur, & primam quæstionem expli-
cabimus.

PRIMA QVÆSTIO.

Quarum Adversarii, utrum ver-
ba Institutionis, pro fundamento
vera & realis præsentia allegari possint,
nec ne. Negativam defendunt Adver-
sarii. Nos vero affirmativam tuemur,
certo statuentes, in hac Controversia, tu-
rissimam esse rationem, ut ad Institutio-
nis verba recurratur, & ex iis, quid cre-
dendum sit, deducatur. Huius nostra Af-
sertionis hæ sunt rationes.

4 DE COENA DOMINI.

- I. Quia immota esse debet, communi omnium sint
cerorum Ecclesiae Patrum & Doctorum consensu,
Regulae qua in negotio de Sacramento, cuiusque
Sacramenti definitio, descriptio, propria, causa, &
effectus, & quae circa Sacramenta dicuntur, ex ver-
bis Institutionis quam propriissime, tanquam e ge-
nuna & propria sede, desumi debere affirmant. Cui
Regulae etiam hucusque nemo sanus sese opposuit.
- II. Ab exemplo Apostoli Pauli, qui cum videret, a-
pna Corinthios varios inolescere abusus, in Domi-
nicæ Coenae administratione, ad illos abusus tollē-
dos, non usus est dictis heterogeneis, & alienis ab
hac materia: sed omnes de Coena seculi illius & Ec-
clesiae eiusdem controversias, ad primam & prop-
iam huius negotii sedem, ad verba Institutionis, pro
ut ea à Domino ipsemet acceperat, revocavit,
1. Cor. 11.
- III. Ecquis ignorat Demonstrativa Argumenta esse
deducenda ex iis locis, qui de essentia & substantia
rei alicuius docent; sive ut ita dicam, quae ex visce-
ribus & primo immoto rei fundamento desumuntur.
Hoc ut praesentemus, in praesenti materia, omnino
talìa loca sunt alleganda, quae sunt de Essentia Coe-
nae Dominicæ, qualia sunt verba Institutionis. Ali-
undè enim, si deducatur (puta ex loco Io. 6. 1. Cor.
10) quis non videt, eiusmodi argumenta, tanquam
ab extraneis locis deducta, inter Argumenta potius
probabilia & impertinentia, quam inter propria &
propinqua cõnumeranda esse?
- IV. A pari idem probatur. 1. Annon enim, cõtra Põ-
tificios, Scripturam obscuritatis, ambiguitatisque; accu-
sates, ex meditalio S. Scripturae, & dictis inde pro-
ductis, argumētamur quã rectissime? 2. Et: Si de die-
cto aliquo Scripturae vel eius mēte quaestio oborta-
tur, annõ cõmodissime ex dicti ILLIVSMET voca-
bulis, phrasi, Antecedētib. & Consequētib. veram
sententiam

sententiam investigare nos constat; In iure Civili, cum de Mente Legis in statu legitimo queritur, annon legis verba rectissime penitentur? 4 In Testamento & Codicillis, si ambiguitas obrepat, annon qui Testamentum ipsum diligenter verbo ad verbum ponderat, & literam urget, prudenter agere indicatur à Iureconsultis?

Contra inferunt Adversarii.

I. Το *νεγόμενον* in quavis Disputatione ad proposita questionis probationem, allegari non potest, nisi qui Principii petitionem committere velit. At qui verba Institutionis sunt το *νεγόμενον*: queritur enim de illorum mente. Ergo ea ad probationem questionis mota de *Cena Domini*, allegari non possunt.

Resp. I. Negatur Minor, Non enim ipsa verba, sed sensus genuinus verborum Institutionis, est *Quid sit το νεγόμενον*, & quaestio illa, circa quam ver- *νεγόμενον* in hisce ver- bis.
 sauntur. (nisi Adversarii forte dicere velint, in quaestione adhuc positum esse, ut utrum verba à tribus Evangelistis & Apostolo Paulo recensita, sine Institutionis verba, nec ne: quod tamen pudor dicere prohibebit) 2. Quatuor ergo oriuntur termini in hoc Argumento: dum in Majori Propositione sumitur vocabulum το *νεγόμενον*, ea significatione, qua apud Rhetores & Logicos in usu est: In Minore vero sumitur significatione Rhetoribus atque Logicis ignota, Sive in Minore dicit de Mente verborum: in Majori, *περὶ το παρὰ τὸ* Verborum. Nihil ergo sequitur. 3. Et alegandi sunt Adversarii ad Trivia, ut discant ex Rhetoricis quid in statu iudiciali legitimo dicatur *νεγόμενον*, & quomodo Lex (sive litera Legis) & Mens Legis inter se differant,

6 DE CORNA DOMINI.

II. Paulus (1. Cor. 10.) loquens de Cæna Domini, ex veteri Testamento typis & Sacramentis argumetur, & non ex verbis Institutionis. Ergo non ponit simpliciter fundamentum Cæne Domini, in Institutionis verbis.

Respondeo. Negatur Antecedens: quia Pauli Scopus ibi loci non est, probare aut docere, quid sint Novi Testamenti Sacramenta, vel secundum substantiam, vel secundum effectum, sed docere vult, Christianos, malè (vel Idololatricè) viventes, Christiano nomine nihil jorari: sicuti id olim in Israelitis, ob fornicationem & Idololatriam, &c. in deserto prostratis, manifestum sit. Sed quid hoc ad explicationem Sacramentorum?

III. Paulus dicit: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne Communicatio sanguinis Christi est? &c. Vbi vocabulum Communicationis ponitur, quod in verbis Institutionis non habetur. Ergo aliunde, quam ex verbis Institutionis Paulus de substantia Cæne iudicavit, 1. Corinth. 10.

Resp. I. Si maximè Consequens verum esset: tamen Paulus præsumeretur id ex divina Revelatione habuisse, neq; nobis, ut pro libitu idem faceremus, præscribere. 2. Negatur, Paulum aliunde quàm ex verbis Institutionis, hanc præsentiae veræ Periphrasin desumpsisse: quia suæ huic Communicationi introductæ, disertis verbis, substruit verba Institutionis à Domino sibi tradita: quod clarior est, quam ut negari queat, 1. Corinth. 11.

3. Et non sequitur. Vocabulum (Communicationis) his iisdem literis non continetur in verbis Institutionis: Ergo prorsus, & nulla ratione in iis continetur & aliud: deductum est.

4. Hunc argumentandi modum Adversarii mutuati sunt à Pontificiis & Anabaptistis, qui eodem prorsus Antecedente præmissio Pædobaptisimum in Scriptura contineri negant. Continetur autem res ipsa, vocabulo (Communicationis) designata, in verbis Institutionis: sicuti id suo loco (quæstione videlicet huius capituli tertia) luculentissime demonstrabitur.

VI. *Quæ sunt obscura in se, ea in probationem admitti non possunt. Atqui verba Institutionis Dominicæ Cæne, obscura sunt. Ergo, ea in hac Disputatione adduci non possunt.*

Respondeo. 1. Negatur Minor Propositio: & falsam eam esse, sequens probabit quæstio. 2. Si maxime unum atque alterum verbum, phrasive aliquid obscuritatis habere: non tamen sequitur, omnia verba Institutionis, sive integram Institutionem esse obscuram. 3. Et cum obscuritatis vocabulum sit ambiguum, nunc obscuritatem per se, sive rei ipsius, nunc obscuritatem per Accidens, sive ex linguae peregrinæ ignorantia ortam, quæ linguae illius cognitione tollitur, significans: si maxime Minorem concederemus aliquosque in Maiori tamen obscuritatem per se, in Minori per Accidens deprehenderetur: ex quo quatuor sunt termini, & diluit argumentum. 4. Iterum Pontificiorum est Artificium, quo ab illis didicerunt Adversarii, quando (sicuti contra perspicuitatem Scripturæ Papicollæ, ita & Calviniani) contra perspicuitatem verborum Institutionis ambiguo (obscuritatis) medio termino concludunt.

*Obscuritatis
ambiguitas,*

V. Verba figurata non possunt in probationibus habere locum: sed verba Institutionis continent figuratas. Ergo in probatione adhiberi non possunt.

Respondeo. 1. Si minor intelligatur de figuris Rhetoricis, significationem vocabulorum immutantibus, negatur simpliciter. 2. Si intelligatur de figuris Grammaticis Syntacticis, quæ sensum & significationem non immutant: quatuor inveniuntur termini manifeste in Argumento: cum (Figura) in Maiore, Rhetorice, ut Tropus, in Minore vero, ut nuda Grammatica figura, sumatur. Vtriusque autem figuræ ratio quantum distet, vel his, qui nubes & arundinem tractant, notum esse potest.

QUÆSTIO SECUNDA.

VTRUM verba Institutionis admittant Tropos, aut figuratas, necne: & utrum τὸ πρῶτον verborum Domini servandum.

Hic ante omnia tenendum, dupliciter sumi figuratas; quarum quædam sunt Grammaticæ, quæ naturalem quidem ordinem Constructionis, non autem sensum vocabulorum mutant: Et apud Poetas interdum ratio carminis exigat: interdum in Prosa oratione oriuntur ex alterius cuiusdam linguæ proprietate: ut, cum in Latina lingua (præsertim in Sacris literis) nunc Græcismos, nunc Hebraïsmos sonare audimus: quod Paulo in Græca lingua scribenti admodum est usitatum. Et hos loquendi modos, Latinus & Græcus Grammatici

entis Figuras appellant, si videlicet peregrina Constructiones, ad Latinas Leges Syntaxeos exigantur: licet in propria lingua Constructio haudquam figurata, sed propriissima: quin & ornata sit. De hisce autem Figuris nobis hac Quaestione Controvertia non est. Est autem aliud genus Figurarum: quod vocabulis non (ut prius illud genus) aliam tantummodo Constructionis collocationem, sed novam & translata[m] confert significationem: hoc genus proprie Rhetoricos Tropos appellamus: Et in hoc genere nulla linguæ alienius proprietatis habetur ratio, sed durat Figura illa & penetrat, ut ita dicam, per omnes, atque universas linguas. Sic exempli gratia, cum Christus falsos Prophetas Lupos dicit, (Matth 7) nihil aliud ex Lupo fit; quam Lupus, sive eiusmodi Propheta dicatur. Hebraicè Zeab, $\lambda\upsilon\lambda\omicron\varsigma$ Græce, Latine Lupus, Wolff -Germanice, &c. Et de hoc genere Figurarum, de TROPIS RHETORICIS VOCABVLORVM NATIVAM VIM IMMVTANTIBVS, nobis cum Adversariis lis est, Et Eiusmodi quidem Tropos, tanquam nodum in scirpo, quarunt Adversarii in verbis Coenæ. Nos autem, contineri tales Tropos in verbis illis, pernegamus. Nostram autem Negationem sequentibus clarissimis Argumentis probamus.

Quia termini illi, quibus sua adiuncta est Descriptio, Tropum suâ Naturâ, & vi descriptionis antecedentis & subsequenter, respuunt. Talia autem esse institutionis verba, de quibus inter nos controvertitur, (videlicet, Hoc est corpus meum, &c. Et: Hic est sanguis meus, &c.) manifestum est.

I. Vocula (HOC) quod de Pane intelligatur, de eoq; corpus Domini prædicetur; docent verba antecedentia hæc: Nocte ea, qua traditus est Iesus, accepit PANEM, benedixit, (scilicet, Pani) fregit (scilicet panem) deditq; (panem, scilicet benedi-

A 5, etum

Etum & fractum) discipulis suis, & ait: Hoc nimirum, acceptum, benedictum, fractum, datumque quod de pane dici audivimus) est corpus meum. Ex qua præcedente annexa subiecti descriptione, manifestè liquet, vocula (HOC) panem denotari, de quo Prædicatum subsequens (corpus videlicet Domini) enuncietur.

2. Vocula (corpus) & ipsa suas habet descriptiones quibus Tropus eliminatur. Primo enim, addit Christus, vocabulum (MEUM) non igitur aliud Typicum, tropicum, figuratum, aut imaginarium aliquod corpus intelligitur, (tale enim Christus non habuit) sed Christi corpus. Secundò, adduntur hæc verba: Quod (corpus) pro vobis datur: non autem figuratum aut tropicum, sed verum Christi corpus, ex Maria virgine assumptum, pro nobis datum est. Quale igitur corpus pro nobis datum, tale etiam hoc loco intelligitur.

3. In altera Cœnæ specie, vocula (HIC) non figuram, aut tropum vini, sed vinum intelligi neque ipsi Adversarii dissentent: Et quod de vino locutus fuerit, verba testantur antecedentia, de accepto calice benedicto & dato, sicuti supra de pane.

4. Vocula (Sanguis) describitur, primò per vocabulum (MEUM) deinde, ne tropus, figuras, aut typos nobis imaginemur, additur, NOVI Testamenti, in quo figura, typi & umbrae finitæ sunt, neque in NOVO hoc Testamento, locum amplius habere debent. Ergo neque subiecta, neque prædicata, in verbis institutionis, troporum, typorum aut figurarum sunt capacia.

II.

Ex hisce aliud & novum sequetur argumentum, tale: Si tropus, &c. in sit in verbis Cœnæ, necesse est, ut aut sit in subiecto, aut in prædicato, aut in copula, aut in integra Propositione. Sed in nullo horum inest tropus. Ergo prorsus non est Tropus in verbis institutionis querendus.

1. In Subiecto non inesse, declaratum est.
2. In Prædicato tropum non esse, iudem monstratum est.

3. In copula Tropum vel POSSE saltem hære, negant omnes, qui Logicas didicerunt artes.

4. In integra Propositione Tropica locutioni non datur locus: quia, quod negatur de omnibus partibus id, etiam rectè de toto negatur. Et neq; Rhetores tropum integræ Orationi concedunt. Cærè ergo verba institutionis tropis, typis & figuris.

*Dissentire hi. vix
det Dor sch. 370/10
in 1. Ep. Joh. 5.
4. Ep. 19. p. 97.*

QUI Cœna Domini Testamentum est & dicitur. Testamenta autem, voluntatem postremam continentia, tropos & figuras nō admittunt, sed verba requirunt simplicia, perspicua, nullis involucris tecta. Si ergo hominum Testamenta talia esse præsumuntur, multò certè magis Domini nostri Iesu Christi Testamentum eiusmodi esse à nobis credendum est.

III.

1. Voluisse enim ipsum clare loqui, non est dubium: præsertim morti tam vicinum, Et, sui commemorationem instituentem, necessariò etiam, quid & qualis ea sit aut esse debeat, explicare eum oportuisse.

2. Potuisse eum clare loqui & sine involucris verborum, dubitare impium & blasphemum esset: ipsa nimirum cum sit Patris Sapientia, & λόγος, sive Verbum, per quod Pater nobis locutus est. Hebr. 1.

Sic & quia non simpliciter Testamentum, sed NOVVM Testamentum, sacra Dominica Cœna dicitur à Christo, omninò typi, figuræ & tropi eo ipso excluduntur: Si enim tropos, typos & figuras ex Veteri Testamento in Novum revocare velimus, quid quæso porrò differentiz erit inter utrumq; Testamentum? Et: an non Vetus & Novum Testamentum inter se confundentur? Censare autem debuisse in Novo Testamento huiusmodi umbras, & in harum locum res ipsas, (si
ve cor-

IV.

ve corpus) substitui oportuisse, sequentia dicta probant.

1. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei Festi, aut Neomeniæ, aut Sabbathorum, quæ sunt **UMBRA FUTURORUM, CORPUS AUTEM CHRISTI:** Coloss. 2.

2. **UMBRAM** habens **Lex FUTURORUM** bonorum, non **IPSAM IMAGINEM RERUM.** Imago hic autem non pro Figura sumitur, sed umbra, sive delineationi qualicumque, res ipsa figurata, opponitur, Heb. 10.

V.

Ex Collatione utriusq; Testamenti, ut & Institutionis utriusq; res clarior evadit. Cum enim Veteris Testamenti inauguratio fieret à Mose, hæc habentur verba: Assumensq; Moses Volumen Fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt: omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obediens. Ille verò sumptum sanguinem respexit in populum, & ait: **HIC EST SANGUIS FŒDERIS,** quod pepigit Dominus, & c. Exod. 24. Hæc autem omnia fuisse exemplaria Verorum: & Christum N. Testamentum consecrassè, non in significativo sive typico, sed proprio sanguine, Epistola ad Hebræos, collationem utriusque Sanctificationis instituens pronuntiat, Hebr. 9. Hoc igitur est, quod Christus dicit in verbis Institutionis: Hic est Sanguis **I. MEIUS,** 2. **NOVITESTAMENTI.** Qui pro vobis & pro multis effunditur; **IN REMISSIONEM PECCATORUM,** & c. Quod discrimen utriusque Sanguinis denudò Epistola ad Hebræos explicat, dicens: Impossibile est sanguine taurorum & hircorū aut ferri peccata, & c. Hebr. 10. Et Christus, non per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per **PROPRIVM** sanguinem introivit, semel in Sancta, æterna redemptione inventa. Hebræor. 9. Videmus igitur, qualem sanguinem Christus nobis in
Coena

Exod. 24

CAP. I. QUÆST. II.

Cœna sua promittat : PROPRIUM videlicet, & VERVM suum & Novi Testamenti sanguinem, pro nobis fufum, non autem typicum, figuratum, aut significativum sanguinem. Neque enim typus cum antitypo, Figura cum re figurata, signum cum re signata confundi debent.

Porrò unanimis ille consensus Evangelistarum, & Pauli in Institutionis descriptione, in rebus & verbis, nobis omnem figurarum suspensionem adimunt: dum non aliter verba Cœnæ Dominicæ referunt, quam si omnes una assedissent Mensæ Domini, & ex dictantis ore cuncta, syllabatim quasi exceperissent. Horum autem verba seorsim sic habent :

VI.

S. Mattheus,	S. Marcus,	S. Lucas,	S. Paulus
Capite. 26.	Capite. 14.	Cap. 22.	1. Corinth. 11.
Cœnãtib9	Et, man-	Et, acce-	Dominus
autẽ eis, ac-	ducantibus	pto Panẽ,	Iesus in qua
cepit lesypa	illis, accepit	gratias egit,	nocte trade-
nẽ, & benedi-	Iesus panẽ,	& fregit, &	batur, acce-
xit ac fregit	& benedi-	dedit eis, di-	pit panẽ : &
deditq, disci-	cẽs, fregit, &	cẽs : Hoc est	gratias agẽs
pulis, & ait:	dedit eis, &	corp9 meũ,	fregit & di-
accipite, &	ait : sumite.	quod pro vo-	xit: accipite
comedite,	edite, hoc est	bis datur : &	& mandu-
hoc est cor-	corp9 meũ.	hoc facite	cate, hoc est
pus meũ. Et	Et accepto	in meam,	corp9 quod
accipiẽs Ca-	Calice, gra-	commemo-	pro vobis
licẽ, gratias	tias agẽs, de-	rationem. Si	frangitur,
egit & dedit	dit eis. Et bi-	militer &	hoc facite in
illis, dicens:	berunt ex	Calicẽ,	meã cõme-
bibite ex	illo omnes	postquam	morationẽ.
hoc omnes.	Et ait illis :	cœnavit, di-	Similiter &
Hic est e-	hic est fan-	cens : Hic	calicẽ,
nim9 san-	guis meus	est ca-	postquam
guis meus,	Novi Testa-	lix Novi	cœnavit, di-

S. Matth.

S. <i>Matthews</i> , Capite 26,	S. <i>Marcus</i> , Capite 14.	S. <i>Lucas</i> , Cap. 22.	S. <i>Paulus</i> 1. <i>Corinth.</i> II.
Novi Testa- menti, qui pro multis effunditur, in remissio- nem pecca- torum.	pro multis effundetur.	tum, in san- guine meo, qui pro vo- bis funde- tur.	cens: Hic ca- mentum Novi Te- stamentum est, in meo sanguine. Hoc facite quotiescum- que biberi- tis in mei cō- mēorationē

Quod si aliquis inesse debuisset hisce verbis Tro-
pus aut Figura: cur quæso non vel unus ex quatuor
hisce testibus, ea de re nos admonuisset?

VII.

Certum est, neque Marcum, neque Lucam,
neque Paulum, sed inter eos, qui Cœnæ verba scrip-
serunt, solum Matthæum, primæ institutioni
Cœnæ Dominicæ interfuisse. & Paulum ea, quæ de
Cœna scripsit, ab ipsomet Domino, Marcum verò
& Lucam, ab Apostolis accepisse. Si igitur de ali-
quo Tropo, in verbis institutionis latitante, admo-
nenda fuisset Ecclesia, non dubium est, quin Chri-
stus Paulo, Apostoli verò Marco & Lucæ, id revela-
turi, aut aliam (si opus fuisset) Paulus, Lucas &
Marcus, verborum Christi interpretationem allat-
turi fuissent. Sed quia in horum nullo, quidquam
tale reperire licet: cur quæso nos Apostolis & E-
vangelistis oculatiores esse deberemus?

VIII.

Quia multa incongrua & absurda, errores-
que sequuntur, quam primum à genuina verbo-
rum Christi significatione receditur.

I. Errores sequi, testatur Berengarii hæresis, qui
cùm recederet à simplici & literali sensu verbo-
rum Domini, incidit in damnamandam hæresim: de
qua lege in Jure Canonico, de Consecr. distinct. 2.
cap. 42.

II. Tentantur id inconsistentes & secum mutuo pug-
nantes

gnantes Adversariorum interpretationes : & multa ob id inflicta vulnera, inter illos, qui semel nativam vocabulorum significationem repudiaverunt.

1. Huldricus Zuinglius aggressus est voculam copulativam EST, & convertit eam in SIGNIFICAT.

2. Iohan. OEcolump. videns in copulam Tro-pum non cadere, Tropum quasi in voculam (CORPORIS) figuram corporis Christi illam interpretatus.

3. Andreas Carolstadius, posterioribus duobus vocabulis missis, collocacionis ordinem in verbis Christi invertendum censuit, dicens, Christum, quasi porrecto digito, corpus suum monstrasse, ut verborum sensus esse debeat : corpus meum est hoc.

4. Hodierni Calviniani, quasi de priorum sententia desperantes, corporis vocabulum, Signum & $\sigma\chi\epsilon\sigma\omega\nu$ absentis corporis Dominici explicant, præterque nudam quandam signi & signati (ut loquuntur) relationem imaginariam, nihil in sacra Cœna, de corpore & sanguine Christi, residuum nobis faciunt.

5. Schyvenckfeldiani & Anabaptistæ tandem, à verbis recedentes, totam sacrae Cœnae actionem, in aliam, toto genere diversam, converterunt. Hosce igitur Labyrinthos diversos enasci inde, dum à verborum Cœnae nativa significatione receditur, videntes, recte abhorremus à tropicis & figuratis explicationibus, dicentes : NOS HÆC VESTIGIA TERRENT.

Videmus eos, qui ἀπὸ τῶν ῥητῶν recedūt, ad suæ opinionis defensionē, tandem in blasphemias voces erumpere: ad Dei omnipotentiam dimetiūtur, eiq; hos ponunt limites, ut asserat, DEO SIMPLICITER, SI OMNES DIVINÆ SVÆ POTENTIAE NERVOS ADHIBĒAT (horresco referens) IMPOS

IX.
Petrus Martyr in Dialogo de Omnipotentia,

IMPOSSIBILE ESSE EFFICERE, VT COR-
PVS NATVRALE SIMVL ET SEMEL IN
PLVRIBVS, QVAM IN VNO TANTVM SIT
LOCO. Quis non ex ungue, quod aiunt, Leonem,
& arborem ex fructu agnosceret demum?

Inveniuntur in sacra Scriptura alia etiam Pra-
dicationes, iis, quæ in Coena usurpantur, non mul-
tum abfimiles: quæ tamen cum possint citra figu-
ras aut tropos verificari, monstrant, & in Coena
Prædicationes illas citra Figuram aut Tropum ve-
rificari posse. Tales sunt Prædicationes:

1. Spiritus Sanctus est Columba, Matth. 3.
2. Hæc Columba descendens, est Spiritus San-
ctus.
3. Filius Dei est homo. Et:
4. Homo est Deus: Sive, Filius Hominis est
Filius Dei viventis, Matth. 16.
5. Verbum caro factum est, Ioan. 1. &c.
Cætera, quia coincidunt, cum tertia qua-
sione, ibi uberius tractantur.

Contrà inserunt Adversarii.

1. *Qualiter Prædicationes usitate in Sa-
cramenti & Sacrificiis veteris Testamenti ex-
plicantur: taliter etiam prædicationes in Sa-
cramenti novi Testamenti usurpate sunt ex-
plicandæ. Sed illæ per typos, & figuras expli-
cantur. Ergo & hæc nostræ.*

Resp. 1. Maior negatur, propter magnam ratio-
nis Sacramentorum in Veteri & Novo Testamen-
to diversitatem: quia, ubi manifeste typi ponun-
tur, typorum etiam necessario requiritur figurata ex-
plicatio.

plicatio Con-
dicatione
rens, sed de
plum habet
menti comm
veritas pra-

II. Ho-

bitis inter-

Circum-

& circum-

fit figuram

Hæc loca C-

& tamen

alteram, d-

RIS. Pari-

ri possunt

Relig-

unt, uti

tem esse,

nem: fel-

tionibus

stamenti

nexio est

loco alle-

& xerivo-

am & tri-

duplici a-

tur term-

III. D-

si Domi-

um est, si

si, sed sig-

applicatio-Contrarium autem est tenendum, de prædicationibus, quæ typum non modo non continent, sed & typorum in iis adimpletio, atque adeo ipsum habetur antitypum. Nulla igitur est Argumenti connexio: sed potius committitur ab Adversariis principii petitio.

II. Hoc est pactum meum, quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne Masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit signum fœderis inter me & vos. Gen. 17. Hoc loco Circumcisio dicitur pactum ipsum: & tamen prædicationis ista explicatur per hanc alteram, dum dicitur SIGNVM FOEDERIS. Pari ratione etiam verba Cænæ explicari possunt.

Resp. I. Nondum hucusque Adversarii evicerunt, utriusque Testamenti Sacramentorum pactum esse, in prædicationum interpretatione rationem: sed contrarium, tam ex præmissis nostris rationibus, quam ex differentia Veteris & Novi Testamenti constat. Nulla igitur in Præmissis connexio est, sed scopæ dissolutæ. 2. Signum etiam in loco allegato, non significat signum vacuum, & $\sigma\chi\epsilon\rho\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ rei absentis, sed signum, gratiam & fœdus obsignans, in quo gratiam conferens: ex duplici autem signi significatione, quatuor oriuntur termini.

III. De Agno Paschali dicitur: quod sit Phasise Domini: Exodi 12. Sicuti igitur agnus non est, sed significat Phasem, ita panis Cænæ, non est, sed significat corpus Domini.

B

Respon-
sionis dubi-
tas.Zwinglii ar-
gumentum ipsi
suggerit per
Monitorem, de
quo ipsemet
ater an albus
fuerit dubi-
tas.

Resp. 1. Repeto distinctionem Novi & Veteris Testamenti, ut in præcedentibus, 2. Agnus erat typus Christi: typus autem ille, in ultima Cœna fuit finitus, & Novum (abrogatis & adimpletis typis) institutum, in quo non amplius umbræ, sed corpus & res ipsæ, sunt præsentia. 3. Neque, si quis diligentius textum inspiciat, hæc Prædicatio (Est enim Phasæ Domini) simpliciter de AGNO Paschali dicitur: sed ratio à Mose adducitur, certi cuiusdam RITVS in esu Agni Paschalis observati, videlicet, quare renibus accincti, calceati, baculos tenentes in manibus, & FESTINANTES comedere debuerint Iudæi? quia nimirum Phasæ erat Domini, sive transitus: Quod igitur de ritu dicit Moses, id perperam Zwinglius ad ipsum Agnum trās-tulit.

IV. *Petra erat Christus, dicit Paulus, 1. Cor. 10. Sed sicut ibi figurata est oratio, ita & in verbis Cœnæ.*

Resp. 1. Iterum Adversarii Novum & Vetus Testamentum inter sese confundunt. 2. Consequens negatur: quia nulla Connexionis ratio monstrari potest. 3. Cur figuratè accipere cogamur priorem illam (Petra est Christus) Prædicationem, manifestæ sunt rationes, Christo videlicet nondum incarnato; & quod alibi Scriptura hanc figuratam orationem uberius explicet, Pl. 118. Ies. 28. 1. Pet. 2. De verbis Cœnæ autem nullæ extant eiusmodi causæ. Fallacia ergo committitur causarum.

V. *Qualis in sacra Cœnæ sumpcione est manducatio: taliter etiam verba Cœnæ, ut ad eam congruant, sunt explicanda. Sed manducatio corporis Christi est Spiritualis. Ergo, &c.*

Respon.

Respondeo. 1. Minor est insufficientis, non enim sola manducatio SPIRITUALIS, sed & Sacramentalis in Coena Domini, quæ fit ORE, intelligitur, est igitur argumentum desumptum ab insufficiente enumeratione, 2. De spirituali manducatione, suo loco copiosius dicitur.

VI. Disparata de Disparatis cum enunciatur, non nisi per Tropum, verificari possunt. Sed in verbis Coena Domini, Disparata de Disparatis (panis videlicet de corpore Christi, &c.) enunciantur. Ergo hæc enunciatio, non nisi per Tropum verificatur.

Resp. 1. Fit in hoc argumento Transcensio à genere in genus, è genere videlicet Physico, in genus Theologicum, à Naturalibus ad Divina & Supernaturalia: quod vitiosissimum esse in argumentando cunctis Dialecticis notum est. 2. Maior inutilitatis naturalibus Prædicationibus, quando in Logicorum Schola versamur, vera esse conceditur. Non autem in Prædicationibus inositatis, quæ Theologiæ propriæ sunt. Sunt ergo scopæ dissolutæ, & plurium, quam trium terminorum inconcinna coagmentatio.

VII. Si τὸ εἶναι ὁν verborum Christi retineatur: tum sequetur, Panem pro nobis esse traditum, crucifixum, mortuum; & Vinum pro nostris peccatis effusum. Sed posterius est absurdum. Ergo & absurdum est retinere τὸ εἶναι ὁν, tanquam huius absurdi causam.

B. s.

Respon-

Resp. i. Committitur in hoc Argumento Fallacia secundum non causam, ut causam: non enim Retentio $\tau\delta$ $\text{p}\sigma\tau\delta$ Absurdi consequentis causa est, sed figmentum Adversariorum, qui fingunt, si Tropi in verbis Coenae reiciantur, nullum alium explicandae Praedicationis restare modum, quam Transsubstantiationis (En tibi reliquias Fermenti Pontificii in Theologia Calviniana) ad quem quidem modum, supra illatum sequeretur absurdum. Cum autem eum modum nos manifeste reprobemus (sicut utrobique notum) frustra in nos hoc detorquetur telum. 2. Denique ab insufficiente enumeratione argumentantur Adversarii, dum modos verificandae Sacramentalis Praedicationis, tantum duos, figuratum, aut Transsubstantiativum producant, tertium autem, qui Sacramentalis est, ex Sacramentali rei celestis & terrenae UNIONE obortus, reticent. Hoc autem posito non est necesse ullum sequi, servato $\tau\delta$ $\text{p}\sigma\tau\delta$ absurdum.

VIII. Si verba Institutionis simpliciter, pro ut sonant, retineantur, Locus datur Pontificiae Transsubstantiationi. Ergo retineri, prout sonant, non debent.

Respondeo. i. Maior negatur, nec recte formata est: quae sic habere deberet: Verba Institutionis Coenae Dominicae, non recte accepta. Transsubstantiationem pariunt Pontificiam. Non enim verborum $\text{p}\sigma\tau\delta$, sed perverſae explanationes, & discessio à verbis Domini, causa sunt introductae Transsubstantiationis. Fallaciam igitur Adversarii committunt, secundum non causam, ut causam. 2. Neque necesse est retentis verbis, delabi ad Transsubstantiationem, cum consimiles Propositiones in S. Scriptura reperiantur, quae tamè citra Tropum & citra Transsubstantiationem rectissime explicantur: ut, Deus est homo: Homo est Deus: Columba

Columba ha
tur per
falli Adver

IX.
(2. Corin
tionis. N
rendum.

Resp
borum
ge diver
dinus: p
fiunt tem
ab idem
termino
verbis Do
mitionis
eramentu
sed quom
facere. De
praedica

X. L
nitate
(Luth
tiones
possum
guras

Resp
missis.
tatas P
Quod a
Ippocri
satis, f
tate Pro

Columba hæc est Spiritus sanctus. Videmus igitur per insufficientiam Enumerationis sapissime falli Adversarios.

IX. Paulus explicans verba Institutionis (1. Corinth. 10) utitur vocabulo Communicationis. Non ergo censet Paulus τὸ πῶς ἔστ' ἢ inherendum.

Respondeo. 1. Recedere ἀπὸ τῶν ἑστῶν verborum & τὸ πῶς ἔστ' simpliciter explicare, sunt longe diversa. Posterius enim de verbis Pauli concedimus: prius simpliciter negamus. Quatuor igitur sunt termini, dum explicare verba Institutionis, & ab illis recedere, pro uno & eodem habentur termino. 2. Quod autem Paulus non recedat à verbis Domini, manifestum est inde, quod Communicationis vocabulum (quo utitur ipse) res Sacramenti à suis Signis aut Elementis, non divellat, sed quàm archaisimè copulet: cuius contrarium facere student Tropis suis Adversarii. Nihil igitur præsidii in Paulinis verbis habere possunt.

X. Locutiones inusitatae, modo communi & usitato explicari non possunt. Sed verba Cœnæ (Lutheranis non dissentibus) sunt Prædicationes inusitatae. Ergo modo usitato explicari non possunt: sed (per consequens) ad Tropos & Figuras recurrendum est.

Resp. 1. Plus est in conclusione, quàm in Præmissis. Nihil enim amplius sequitur, quàm, inusitatae Prædicationes, usitato modo non explicari. Quod autem propterea non sit aliud, quàm solus Tropicus modus, inusitatae Propositiones explicandi, falsum est manifestè: quia consimiles inusitatae Propositiones (Deus est Homo, & Homo est

B 3 Deus)

Deus) sunt & manent inusitatae, & sine Tropo
 ita explicantur, ut interpretatio nec ipsa natu-
 raliter, aut modo Dialecticis usitata sumatur. 2.
 Aliud est, terminos incomplexos alicuius Propo-
 sitionis, sumere simpliciter, in nativa significatio-
 ne; & aliud PRÆDICATIONEM explicare ut
 inusitatam. Ut cum dico: Verbum caro factum
 est, Verbum intelligo filium Dei: Carnem, pro toto
 homine. Sed Prædicatio inusitata est, termino-
 rum usitato modo intellectorum, inusitato modo,
 Enunciatio. Dum igitur usitatam terminorum
 per se sumptorum significationem, & terminorum
 complexorum in propositione, Prædicationem in-
 usitatam confundunt Adversarii: quatuor faciunt
 in isthoc argumento terminos.

XI. Lutherani nolentes volentes ad Tro-
 pos tamen confugiunt, dum Synechdochen, cum
 Luthero admittant in verbis Cene Domnice.
 Ergo fatentur, à verbis ad Tropos confugien-
 dum.

Respondeo. I. Lutherus, & qui unam cum
 ipso profitentur fidem nequaquam Synechdochen
 Rhetoricam. quæ pars pro toto sumitur, intelli-
 gunt, sed Grammaticam Synechdochen, quia per
 modum loquendi communem, duæ res coniun-
 ctim esserunt. Adversarii autem de Figuris &
 Tropis Rhetoricis contendunt: hinc autem qua-
 tuor exurgunt Termini: ex quibus spontè conci-
 dit istud Argumentum.

XII. Si Lutherani censent τὸ ἅπλῶν retinen-
 dum: cur ergo aliis vocabulis, quàm solis iis, quæ
 in institutionis verbis continentur, uti solent?
 Quales sunt, vocula IN, CVM, SVB PA-
NE, &c.

Resp.

Respondeo. 1. Hisce vocabulis, neque tropum tollimus, neque substantiam Cœnæ Dominicæ evacuamus, sed veram præsentiam, in verbis Cœnæ promissam nobis, ita declaramus, ut palam fiat nos neque Cinglianæ neque Pontificiæ falsæ doctrinæ in istoc articulo subscribere, sed simpliciter verbis Cœnæ habere fidem. 2. Qui veram verborum aliquorum sententiam, aliis, idem significantibus, verbis paraphrastice explicat, ille nequaquam à verbis ad Tropos confugisse dici potest. Dum igitur inter se miscent Adversarii, Paraphrasin, & TROPORVM explicationem: denuò per quatuor fides concludunt terminos.

XIII. Christus sæpe solitus fuit Tropice uti locutionibus: ut, Ego sum Vitis vera, Iohan. 15. Ager est Mundus, Matth. 13. &c. Ergo & in Cœna verba Christi sunt tropice intelligenda.

Respondeo. 1. Probandum est Adversariis, verbis Cœnæ INESSE Tropum, tum demum facilis erit hæc consequentia; Ergo non secundum literam sùt intelligenda. Sed Adversarii ἀναλόγησθε inferunt. Quid enim hæc ad verba Cœnæ Dominicæ, quod locus Ioannis 15. & Matth. 13. continet Tropos? Quod de verbis Cœnæ nondum est probatum. 2. Sunt pyræ particulares propositiones: Quædam (neq; omnia) Christi dicta habent Tropos: Hoc (de materia Cœnæ) est quoddam Christi dictum: Ergo & id continet Tropos. Ex puris autem particulari- bus nihil sequitur. 3. Porro, quando Christus per parabolas loquitur, plerunq; Evangelistæ id notant, vel hisce verbis: Et dixit eis Parabolam: vel Simile est regnum cœlorum: vel etiam

24 DE COENA DOMINI.

Christi ipsius explicatio sequitur. Nihil autem tale eum inveniatur in verbis Cœnæ, quis, non videt quatuor terminos, dum verba Parabolica, & verba Cœnæ clara, eiusdem & unius generis (licet plurimum inter se dissent) esse Adversarii reputent.

Zwinglii
argumenta-
tio.

XIV. *Litera occidit, Spiritus est, qui vivificat. 2. Cor. 3. Ergo alius quàm literalis sensus inquirendus est in verbis Cœnæ.*

Respondeo. 1. Paulus ibi Legem & Euangelion (secundum diversa officia & effectus) inter se opponit: sed quid hoc ad sacramentum Cœnæ Domini? Quinq; enim hinc oriuntur termini: dum litera, Adversarii verba Cœnæ, seu τὸ εἶναι Paulo autem Legem: Spiritus, Adversarii Tropos, Paulo autem Euangelion significat, quibus addere terminum vivificationis, & sic habes non quatuor modò, sed quinque terminos. 2. Papisimum sapit hoc Argumentum: non enim alia ratione Pontificii literalem sensum ex Scriptura, quàm illud rancido Argumento, proscribere nituntur. Ut videre est in meo Enchiridio Pontificiarum Controversiarum, cap. 5. obiectione Adversar. 1.

Sæpissime autem deprehendet pius Lector, etsi Calviniani acriter in Pontificios invehantur: quod tamen revera, maiori ex parte, Principia sua & male concludendi methodum, ex Pontificiis hauserint lacunis: idque quoties occurrit, monere volui in hoc opusculo, ne sibi verba dari à Calvinianis patiatur pius Lector, quando audit fulmina torqueri à Calvinianis in Pontificios, cum tamen revera in multis sermone Pontificio adhuc infecti sint.

QVÆSTIO.

De Substantia Cœnæ
Dominicæ.

Queritur hoc in loco, utrum in Cœna
 Domini, cum Pane & Vino, simul in
 TERRIS adsit presens, corpus & san-
 guis Domini nostri Iesu Christi. Hoc ne-
 gant Adversarii, Cingliani & Calvinia-
 ni, nullam aliam, quam *OXDIXIV* (soli fi-
 dei & menti cognitam) presentiam sta-
 tuentes: Christi videlicet corpus & san-
 guinem supra in supremo cœlo, fide (quâ
 eò nobis conscendendum sit) querendum
 esse: Panem verò & Vinum nihil quàm
 relationem quandam ad absentia dona
 Corporis & Sanguinis Christi habere asse-
 rentes. Nos autem firmiter credimus,
 in sacra Cœna, corporis & sanguinis Chris-
 ti realem (non tamen physicam, localem,
 rationi humane comprahensibilem, sed
 supernaturalem, soli Deo cognitam) cum
 Pane & Vino presentiam in terris. Et
 hanc nostram piam Confessionem in ratio-
 nibus sequentibus fundamus.

B s.

Ubi

- I. **I. CLAS-** Ubi nullus admitti potest Tropus, ibi simpli-
SIS citer, quicquid verba in genuina sua significatione
Argumento- titer, in verbis Coenae; id quaestione praemissa, Sole
rum, quae meridiano clarius est demonstratum. Ergo simpli-
voluntatem citer, quicquid vocabula verborum illorum
Christi de- nobis promittunt, est accipiendum. Quia autem
clarant. disertè corporis & sanguinis Christi fit mentio;
 certum est, non Panem solum & Vinum, sed &
 pignora corpori, & sanguinis Christi praesentia esse.
 II. Huc pertinent, quae priore Quaestione, ex
 verbis Christi fuere producta, de annexis termino-
 rum descriptionibus: videlicet.

CORPUS.

Quae de ra-
tione veteris
& novi Te-
stamenti di-
ctata fuerunt,
supra cap. 1.
g. 2. Rat. 4.
huc etiam,
rebus sic exi-
gentibus,
transferri
possunt.
 I. Ioan. 1.

1. MEUM.
2. QUOD PRO VOBIS DATUR,
ET SANGVIS.
1. MEUS.
2. NOVI TESTAMENTI.
3. QUI EFFUNDITUR.
4. IN REMISSIONEM PECCATO-
RUM.

Ergo cum Pane & Vino adest nobis
 CORPUS CHRISTI, QUOD IN CRUCE
 PENDIT, ET PRO NOBIS
 EST TRADITUM IN MORTEM. ET:
 SANGVIS IESU CHRISTI, NON TY-
 PICS, SED NOVI TESTAMENTI
 VERUS, PRO NOBIS EFFUSUS, ET
 SANGVIS, QUO A PECCATIS AB-
 LVIMUR ET REPVRGAMUR. Non
 enim est aliud corpus pro nobis traditum, quam
 corpus naturale ex Maria assumptum: non alius,
 quam immaculati illius Agni sanguis pro nobis
 effusus, 1. Pet. 1. Et quidem non typici, sed veri
 Agni

Agni Dei sanguis. Anno n fulmina sunt hæc contra Calvinianam $\sigma\chi\epsilon\sigma\tau\upsilon$, & Cœnæ sacræ Evacuati-
onem.

Accedunt trium Evangelistarum, & Pauli Apostoli, testimonia; quibus res Sacramenti huius à Christo nobis promissas, in Cœna sacra exhiberi, iisdem propè verbis, constanter & uno ore testatur.

Paulus (1. Cor. 10.) in Cœnæ S. mentionem incidens, communicationis meminit, dicens: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis, què frangimus, nonne participatio corporis Christi est? Ubi verò panis Cœnæ à corpore Christi tam longè abesse fingitur, quam longè cœlum supremum à terris distat? sane nulla vera communicatio utriusq; relinquatur. Idem & de calice benedicto intelligendum.

Probatum idem à reatu impiorū, quem ex Manducatione corporis Christi in Cœna S. ob indignitatem contrahunt: de quo Paulus dicit, 1. Cor. 11. Quicumque manducaverit panem HVNC, & biberit calicem DOMINI indigne, reus erit corporis & sanguis Domini. Item: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, NON DIJUDICANS CORPVS DOMINI. Nisi autem corpus & sanguis Domini realiter sint præsentia, quomodo reus fiet indignus corporis & sanguinis Domini? Quid opus erit indigno, dijudicatione rerum nec perceptarum, neque præsentium? Atque hoc Argumentum eò fortius urget præsentiam veram corporis & sanguinis; quia ipsimet Adversarii negare non audent, impios spiritualiter corpus Christi non manducare. Cum autem in manducatione Cœnæ Dominicæ, nihilominus rei fiant corporis Domini, illud non dijudicando, utique aut rei non fiant corporis Domini, aut præsentia vera & realis corporis & sanguinis Christi cum pane & vino in Cœna, necessarîo concedenda est,

Posita

III.

I V.

VI.

VI.
II. CLAS-
SIS.*Argumēto-
rum à Po-
tentia Dei.*

Posita igitur voluntate Christi, siue quæstio-
ne, quòd sit, quam perspicuis verbis ab ipsomet,
& ab Evangelistis declaratam habemus: non no-
strum est, sollicitos esse de quæstione quomodo sit,
aut in Dei inquirere Potentiam & Maiestatem,
eamve velle demereri: sed simpliciter verbis Chri-
sti credere, reliqua autem, infinitæ divinæ Omni-
potentia committere.

1. Non enim apud Deum impossibile est, OMNE
verbum, ut Angelus Gabriel docet: Luc. 1.
2. Quoniam ipse (Dominus) dixit, & facta
sunt: ipse mandavit, & creata sunt. Psal. 33.
3. Deus potens est OMNIA facere superabun-
danter, quàm petimus, AUT INTELLIGI-
MUS secundum virtutem, quæ operatur
in nobis, Ephes. 3.
4. Apud Deum OMNIA possibilia sunt, Mat-
thæi, 19.

VII.
III. CLAS-
SIS.*Argumēto-
rum à perso-
na & attri-
butis Christi.*

Maximè autem dubitationes de vera præsentia
corporis & sanguinis Christi, nobis eximere debet,
Persona Christi, Mediatoris nostri, præsentiam
suam nobis difertè promittentis.

1. Non enim tantum homo est, sed Deus bene-
dictus in secula, Rom. 9. quare nihil ei est impos-
sibile.

- II. Verax est: 1. Ego sum *via*, VERITAS, &
veritas, Ioan. 14.
2. Non inventus est DOLUS in ore eius, Esa,
53. 1. Pet. 2.
3. Non est Deus, quasi homo, ut mentiatur, nec
ut filius hominis, ut poeniteat eum, Num. 23.

III. Sapiens est: ad eius sapientiam, si nostram
conferamus sapientiam, nulla est. Quod enim
stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod
infirmum est Dei, fortius est hominibus. 1. Cor. 1.
Ad humanam Naturam Christi quòd attinet,

VIII.

& illius veritatem, nihil tamen obstat, quo minus quæ in Cœna promissit, seruire & prællare nobis possit. Non enim Christi humana Natura, pariter, sicut nostra Natura est consideranda, utpote cui supra humanæ Naturæ conditiones, longe excellentiora dona collata sunt, ut infinitis intervallis nos superet, eiq̃ue nihil sit impossibile.

IV. CLAS-
SIS.

Argumentorū, et unione, & ad unione[m] consequitur.

I. Vnita est humana Christi caro cum Filio Dei indivisibiliter, & inseparabiliter, in unitatem personæ, quod nulli unquam hominum accidit. Ideoque:

Vniq̃ personæ.

1. Supra & extra locorum & distantiarum considerationem facta est hæc unio in $\lambda\delta\gamma\omega$: ubi ergo $\lambda\delta\gamma$, ibi uniram & præsentissimam etiam habet sibi suam carnem: & hoc etiam modo præsentia eius à Cœna non excluditur: neque dimensio locorum veræ præsentia obstat.
2. Longe alia ratio est corporis Christi, & nudorum physicorum corporum; dicente Paulo: videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam: secundum traditionem hominum, secundum ELEMENTA MVNDI, & non secundum Christum. Quia IN IPSO INHABITAT OMNIS PLENITUDO DIVINITATIS CORPORALITER, Coloss. 2. Sic Christus humano suo corpore inambulavit aquis Matthæi 14. Pertransiit & claustra virginæ matris: & lapidem sepulchralem obsignatum, Matth. 28. Pertransiit & claustras ianuas, Ioan 20. Corpore suo invisibilis factus. Luc. 4. & 24. Ioan 8. Quod omne nudo nostro & merè physico corpori possibile non est: Christus autem id omne in corpore suo physico prællare potuit.

DE COENA DOMINI.

30

Communicatio Idiomatum.

II. Ex hac unione, non nuda aliqua Naturarum Paraphrasis exorta est, sed consequuta etiam communicatio, tam Naturarum, quam eundem Idiomatum, quibus humana Natura divina Idiomata accepit, ratione quorum, in sacra Coena omnipresentem sese exhibere potest.

1. Pater tradidit Filio omnia in manus, Matth. 11. Ioan. 13.
2. Data est mihi (inquit Christus) OMNIS POTESTAS IN COELO ET IN TERRA, Matth. 28. Constans autem Regula à Patribus traditur, quod, quicquid Christus in tempore acceperit, secundum HUMANAM NATURAM acceperit: nisi quis ad Arianos transire velit. Data ergo Omnipotentia humanae naturae, non amplius erit impossibile eam in Coena Domini praesentem esse posse.
3. Hinc Christus dicit: Ecce ego vobiscum sum cunctis diebus, usque ad consummationem saeculi. Ibidem. Concessa autem universalis, sive generali Omnipraesentia carnis Christi in $\lambda\omicron\gamma\omega$: specialem in Coena praesentiam, verbo Institutionis subnixam, quomodo negare quis possit, non video.

Sessio ad dexteram Dei.

III. Idem etiam evincit sessio ad dexteram Dei. Cum enim dextera DEI non sit locus certus, sed omnipotentia & Maiestas ipsa divina, (Psalm. 118. & 77.) quis Christi corpus inclusum diceret in dextera illa, tanquam certo aliquo loco? Et quia Dextera haec Oceani velocis littora cingit: quis non praesentiam Christi hominis, universalem & specialem, multo magis confirmatam, quam everfam, per sessionem ad dexteram Dei, cerneret?

Praesentiae verae & Realis astruendae fundamentum non contemnendum etiam hoc est, quod, qui

r. I
V. CLAS.
S. S.

qui substantiam Cœnæ negant, horribiliter verba Christi, invertere, negare & blasphemare cogantur: quod, ut clarius evadat, Typum antitheticum opponamus.

CHRISTVS. CALVINISTA.

1. Hoc est corpus meum. 2. Hoc corpus est pro vobis traditum: sive, in Cœna adest corpus quod pro vobis est traditum. 3. In calice Cœnæ Dominicæ est sanguis pro vobis effusus. 4. In J. Cœna, vetus Testamentum cum umbris suis cessavit: & est sanguis NOVITestamenti. 5. In Cœna alius adest sanguis, quam sanguis fœderis veteris Testamenti.	1. Christe, ne fallaris: hoc non est corpus tuum. 2. Corpus, quod pro nobis traditum est, non adest præsens in Cœna. 3. Sanguis pro nobis effusus non est in calice Cœnæ S. 4. Patres veteris Testamenti, & nos in Novo, una & eadem ratione participes reddimur sanguinis Christi. Et, Sacramentorū in veteri & novo Testamento, eadem (figurata nimirum, aut relativa) ratio est. 5. In Cœna Christi sanguis, adest pari ratione, qua in veteri Testamento.

Videat ergo, & diligenter perpendat quilibet fidelis, quorsum tandem Calvinianus prolabatur Spiritus: & merito abhorreat à contradictionibus & blasphemis in Filium Dei, & verbum veritatis. Tutissima igitur

ratio est, ut, quid nos doceat ille, ex cuius ore co-
lestis Pater nos dependere voluit, simpliciter audia-
mus, & cum audivimus, acquiescamus, neque
cum carne & sanguine deliberemus: sed militemus
bonam militiam, potentia Dei, ad destructionem
munitionum, consilia destruentes, & omnem alti-
tudinem, extolentem se adversus SCIENTIAM
DEI, & in captivitate redigentes OMNEM IN-
TELLECTVM, IN OBEDIENTIAM CHRIS-
TI. 2. Cor. 10. Caventes interim, ne inflicetur sa-
pientia à filiis suis, Luc. 7.

Reliqua & plura suo loco de Persona Chri-
sti.

Contra inferunt Adversarii.

1. *Physicum verum corpus non potest si-
mule esse, nisi in uno aliquo loco. Sed Christi
corpus est verum & naturale corpus. Ergo
Christi corpus non potest esse nisi in uno loco.
Et per consequens, in Cena, non potest simul
esse in multis locis; multo minus, simul esse in
caelo & in terra.*

Respondeo. 1. Transcensus fit à genere Phy-
sico, in genus Theologicum, quod vitiosum est val-
de in omni Disputatore, & argumenti nullitatem,
vel solum coarguit. 2. Terminorum omnium ferè
mira est ambiguitas. (Corpus) in Maiore Proposi-
tione significat corpus MERE & PURE Phy-
sicum TANTVM: in Minore vero, significat cor-
pus Physicum, sed à filio Dei in unitatem Personæ
assumptum, divina gloria & Maiestate præditum.
Item: in Maiore loquitur Prædicatio de
corpore, proprio suo supposito (ut est res purè
naturalis) subsistens: in Minore vero dicitur de
corpo-

corpore
circum
Persona
do alibi
Nos aut
non qua
circum
coellem
tum alti
termino

II. C

Christi

visibile

visibile

credend

Rep

fatis, quod

tionis, se

de recu

RNM

visibile

sionem

Iterum

ad hoc

tuor e

placite

ribus m

vilis a

visibile

tant eu

tant eu

malu

factus d

4. 4. 4

corpore aliena, & quidem infinita illocali, & in-
circumscrip̄ta hypostasi subsistens, nimirum in
Persona Filii Dei. Adhæc loquitur Maior de mo-
do alicubi Essendi naturali & circumscrip̄tivo:
Nos autem modum Essendi præsentem in Cena,
nunquam constituimus Physicum, localem, aut
circumscrip̄tivum, sed illocalem, supernaturalem,
coelestem, spiritualem. Non igitur hoc argumen-
tum attingit scopum, sed in scopas dissolutas, ob
terminorum multiplicem ambiguitatem, abit.

II. *Omne corpus naturale est visibile. Sed
Christi corpus, est corpus naturale. Ergo est
visibile. Et per Consequens quia id in Cena
visibiliter nobis non apparet: neque adesse
credendum est.*

Resp. 1. Impingunt hoc Paralogismo Adver-
sarii, quod non distinguunt inter ea, quæ sunt rati-
onis, & quæ sunt fidei. Nobis autem est quæstio
de rebus FIDEI. Fides vero est Argumentum RE-

RVM NON APPARENTIVM, & βλεπω
μενων: (Hebr. II.) Denique igitur confu-
sionem Discipularum committunt Adversarii. 2.
Iterum argumentantur à nudo & mero homine,
ad hominem, qui est οεανθρωπος: qua-
tuor ergo miscent terminos. 3. Maior non est sim-
pliciter vera. Nam aer est unum ex quatuor corpo-
ribus naturalibus primis, non tamen inter obiecta
visus ab Aristotele numeratur. Item: Christus in-
visibilis factus est, cum Nazaræni præcipitare vole-
bant eum de rupe, Luc. 4. Vt & cum lapidare vole-
bant eum Iudæi, in Templo. Ioan. 8. Et, in Convivio
Emahuntico, εφαντε & γενετο, invisibilis
factus dicitur: nec tamē naturale corpus tū depōsi-
it. 4. Admodū præpollere à ratione corporis natu-
ralis,

*Vbi hic visibi-
lia requirit
Apostolus,*

ralis, ad rationem corporis glorificati (quod Paulus spirituale vocat, & naturali opponit. 1. Cor. 15.) multo vero absurdius, ad corpus ad dexteram Dei in divinam plenariam Maiestatem collocatum, argumentantur, à baculo videlicet, ad angulum.

III. Si Christi corpus in Cœna verè & realiter statuatur præsens: tum sequeretur, Christi unicum corpus in tot multiplicari corpora, quot ora sunt communicantium. Sed non datur posterius, ergo nec prius.

Resp. I. Fallacia committitur secundum non causam ut causam: non enim vera & Realis corporis Christi, sed localis, Physica & circumscriptiva præsentia, multiplicationem corporis Christi introducit. Talem autem præsentiam modum ex nostra parte ne somniavimus quidem: frustra igitur ad modum supernaturalem & illocalem, coelestem, hanc falsam Adversarii fingunt consequentiam. Et quia in vocabulo (præsentiam) ambiguitas notata inest: quatuor habere terminos, illud argumentum deprehenditur. 2. Maior etiam in purè naturalibus non semper est vera quod videlicet omne realiter à plurimis perceptum, in seipso multiplicetur. Intuentur (exempli gratia) mille homines Solem unicum totum, nec tamen ob hoc mille sunt Soles. Mille homines unam concionantis orationem percipiunt integram, non tamen ex unica illa, sive Concione, sive Oratione mille evadunt Conciones. Instantia igitur prolata, Propositio Adversariorum, non amplius est universalis, sed particularis: ex puris autem particularibus, non est necesse, sequi veram conclusionem,

IV. Chri-

IV. Christus à terra ascendit in caelum. Proinde non amplius, & ne quidem in celebratione Cæne Dominicæ, præsens est in terris.

Resp. 1. Non tantum sciendum, Christum ascendisse in caelum, sed cogitandum & credendum etiam est illud Pauli, quando dicit; ascendit (Christus) SVPER OMNES, caelos, ut IMPLERET OMNIA, Ephes. 4. Ergo omnem loci supergressus est circumscriptionem, neque ascensus Christi in caelum, Christum loco aliquo constringit, sed cunctis locorum diastematibus & conditionibus eximit. 2. Fallacia committitur Divisionis, dum ascensum Christi à sessione ad dextram Dei divellunt: cum tamen sessio illa & veræ præsentiae firmissima causa sit, & loci omnem & dimensionum respuat considerationem. 3. Quod autem ascensus in caelum, non sit causa impediendæ veræ & realis præsentiae sufficiens, (& ita fallacia causarum committatur) probant Christi in terris, post eius ascensum, Apparitiones: ut cum Paulo appareret in via versus Damascum, Act. 9. cum eidem IN CASTRIS adstaret, Act. 23, Visus quoque esset à S. Stephano. Act. 7.

V. Quemadmodum Henoch & Elias in caelum ascenderunt, neque iam in terris, sed in caelo sunt: ita & Christus, post ascensum, non amplius in terris apud nos est.

Respondeo. Perquam absurdum est hoc Argumentum: quia diversissima inter ascensum Christi, & ascensum Eliæ, & Henochi, in caelum, diversitas est.

1. Christus est verus Deus & homo; Henoch & Elias homines sunt puri & puti,

2. In Christo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & PERSONALITER In Henoch & Helia Deus habitat tantum per gratiam.
3. Christus ascendit SUPER OMNES COELOS, (Ephes. 4.) excelsior caelis factus, (Hebr. 7.) ac COELOS penetravit, (Heb. 4.) quod de Helia & Henoch dici non potest.
4. Christus confedit ad dexteram Dei, sive ad dexteram virtutis Dei: quod nulli vel Angelorum, vel Sanctorum contigit, Heb. 1.

Quia ergo ascensus huius tanta est differentia malè ab ascensu servi ad ascensum Domini concluditur: & manifestè quatuor introducuntur termini, dum Adversarii res duas, & diversas sub unius termini medii nomine, in medium proferunt.

VI. Christus sedet, ad dexteram Dei: sed dextera Dei est locus certus in sublimitate caelorum. Ergo Christus non est in Caena praesens.

Resp. 1. Minor negatur simpliciter. 2. Suo loco de dextera Dei, quid tenendū, dicitur. Eo differtur huius Negotii explicatio, ne unum argumentum saepius repetatur.

VII. Qui rediturus dicitur, ante Reditum non adest praesens; Christum autem rediturum ad iudicium, dicunt Angeli, Act. 1. Et Symbolum affirmat Apostolorum. Ergo iam ante illum reditum, ad iudicium, non adest in Caena, &c.

Resp. 1. Committitur duplex fallacia, prior est divisionis, quia Concio Angelica truncate addicitur, & ea verba, quae totum negotium explanarent, omit-

omittuntur. Altera & posterior est fallacia, à dicto secundum quid. ad dictum simpliciter. Non enim Angeli simpliciter de Reditu, quasi omni modo absentis, loquuntur, sed de MODO MANIFESTATIONIS, quòdque in reditu suo se visibilem præbiturus esset, dicunt. Sic enim habent verba illorum: Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, SIC veniet, QVEM AD MODVM VIDISTIS EVNTÈM IN COELVM, &c. Visibiliter autem ascendit Christus, & quidem per modum Dispensationis tum visibilis erat. Nihil ergo aliud volunt dicere Angeli, quàm VISIBILEM REDITUM fore ad iudicium. Sed quid hoc ad modum impletionis INVISIBLEM & incomprehensibilem. 2. Quod autem reditus Christi, magis modum visibilem quam omnimodam loci mutationem designet, apparet inde, quod Paulus eundem reditum, non uno in loco appellat apparitionem & manifestationem, 2. Thessal. 1. 2. & 1. Tim. 6. 2. Tim. 4. 1. Corinth. 1. Nihil ergo concluditur.

VIII. Angelus, etiam post Resurrectionem Christi, negat Christum in pluribus, quàm uno loco esse posse, dicens: Surrexit, non est hic. Matth. 28. Ergo, neg, in Cœna adest Christus.

Respondeo. 1. loquitur Angelus de illo modo presentia, quem tum mulieres requirebant, videlicet, de modo naturali, & quidem in statu infirmæ exinanitionis. Quærebant enim Christum, mortuum, seu corpus eius in sepulchro, ut ungerent illud. Argumentari autem à modo naturali, ad modum, què nos urgemus, Maiestatis, admodum est ineptum & absurdum, fallacia nimium secundum quid, &c. & Scopæ dissolutæ. 2. Et, plus est in Consequenti, quàm in Antecedente: Non enim sequitur; Aliquo MODO Christus hic non est; Ergo nullo modo hic est.

IX. Christus ipse dicit: Me non semper habetis vobiscum Matth. 26. Ergo in Cœna non est præsens super terram.

Respondeo. 1. Vtrum Christus loquatur simpliciter de sua (quocunq; modo sumpta) præsentia, an verò de modo humilitatis, naturali, totus docet contextus, qui sic habet: Pauperes semper habetis vobiscum. & (ut Marcus refert, cap. 14.) cùm volueritis, potestis iis benefacere: Me autem non semper vobiscum habetis. Loquitur ergo Christus, de MODO præsentiæ, qualis erat in STATU Exinanitionis, in quo aliorum beneficiis & ope, non semel indigebat Christus. Fallaciam ergo committunt Adversarii, à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter: & dum Antecedentia & Consequentia semet explanationis admittunt. 2. Iterum plus est in consequenti, quam in antecedenti. Non enim plus sequitur, quam hoc, Christus dicit: Me non semper habetis vobiscum, modo videlicet visibili, naturali, palpabili. Ergo, aliquo MODO Christus non amplius est vobiscum: modo videlicet illo, qui iam cessavit. 3. Hæc autem de varietate modi, distinctionem nostram valere, probat dictum Christi: Hæc (inquit) locutus sum vobis, cum adhuc vobiscum essem, Luc. 24. Erat autem Christus & tum, cum hæc diceret (videlicet, post Resurrectionem) cum Discipulis, sed non eo modo, quo ante depositam servi formam: ideo (si verso respectu) tum erat, & non erat cum discipulis Christus.

X. Relinquo mundum (dicit Christus) & vado ad Patrem, Ioan. 26. Ergo in Cœna præsens adesse non potest.

Respondeo.

Resp. i. Idem quod in præcedentibus. Quid enim sit mundum relinquere nimirum, non tantum localis aliquis discessus, sed potissimum prius status Resumptio, docent verba immediatè hæc antecedentia: Exiui à Patre, & veni in mundum, &c. Ex quibus omninò sequitur, qualis sit exitus à Patre, & in mundum hunc adventus: talis: etiam esse reditum ad Patrem, & discessum è mundo, videlicet Christum assumisise formam, & statum servilem, in quo oportuit eum conspui, flagris cædi, occidi, &c. quem Redemptionis opere ad finem deducto, deposuit, & ad Patrem ingressus est, in eam gloriã, quam habuit ab initio: (Ioan. 17.) Quatuor ergo sunt in hoc argumento termini: dum exitus Christi à Patre, & reditus ad eundem aliter à Christo intelligitur, aliter à Calvinistis explicatur 2. Truncata item huius dicti allegatio (ut & in prioribus) & divisionis, & quæ à dicto, secundum quid, dicitur, fallaciam introducit.

XI. Petrus dicit: Christum oportet celo capi, usque in tempora Restitutionis omnium, Act. 3. Cælo ergo Christus iam continetur, quo minus in sacra Cena adesse possit.

Respondeo. i. Hic manifestè sese produnt Calviniani, quod non alium modum ALICVBI ESSENDI, quàm solum localem & circumscriptivum, carni Christi, etiam in Maiestatis gloria tribuant: cum tamen Christus homo, non tantum sit in cælum, sed super omnes cælos, & in λδγῶ (non in loco) personaliter subsistat, Non igitur mirum est, quia circumscriptivum TANTVM agnoscunt modum, ipsos nulla ratione realem Christi præsentiam credere posse.

2. Quod ad locum Petri fallacia committitur Amphibologiae, dum verbum medium, *δέξασθαι* videtur utrumque casum, Accusativum videlicet personalem, præcedentem & sequentem Rei, regere posse: quæ tamen Amphibologia ex Constructione facile solvitur. Sic autem habet verba: *ὁ δὲ ὄψεν ὁ μὲν δέξασθαι* &c. Ibi articulus (ὁ) Relativus, respicit præcedentem. Accusativum Personæ (*τὸν Χριστόν*) & constituitur cum verbo impersonali (*δέξαι*, oportet) hoc aliter resolvi non potest, quàm si dicas oportet, ut Christus capiat coelum: quod longè aliud, quàm Adversariorum versio, sonat, & cum Interpretatione Pauli (quem oportet regnare, &c. 1. Cor. 15.) coincidit. Monstratâ igitur Amphibologia disolvitur argumentum.

XII. *Præsentem adesse & non adesse, sunt Contradictoria: Sed Lutherani, modo adesse, modo abesse pronunciant Corpus Christi. Ergo contradictoria ponunt.*

Resp. 1. Contradictoria tum dicuntur, quando contraria de uno & eodem dicuntur, tempore eodem, uno & eodem respectu. Nos autem non uno & eodem, sed diverso respectu, de corpore Christi dicimus, id præsens & non præsens esse. Nam, secundû **MODUM PERSONALIS UNIONIS, & MAIESTATIS**, modum nimirum illocalem, supernaturalem & incircumscriptum, Christi corpus præsens esse dicimus in caelo & in terra. Idem corpus autem secundû **MODUM NATURALIEM, LOCALEM CORPORIBUS NATURALIBVS PROPRIE COMPETENTEM, & MODUM HUMILITATIS**, præsens esse negamus.

gamus. Non ergo admittimus, aut implicamus contradictionem. Vidēs ergo quatuor huius argumenti terminos: dum Contradictorium (quæ in hoc argumento, modò verè, modò apparenter Contradictoria significant) ambiguitas apertè monstratur. 2. Data solutio exemplo clarior fit. Deum modo circumscriptivo & Adversarii adesse creaturis rectè negant: præsentem autem, modo Repletivo concedunt: neque tamen inde ulla nascitur Contradictio.

XIII. *Paulus, de Cœna Domini verba faciens, non meminit realis presentis; sed solus COMMEMORATIONIS. Commemoratio autem rerum est absentium, 1. Corinth. II. Ergo Paulus Realem in Cœna non statuit presentiam.*

Resp. Si maximè urgeatur vocabulum commemorationis, non tamen id semper rem absentem, sed etiam actionem præteritam significat, videlicet mortem & passionem Domini nostri, Iesu Christi: quod Paulus innuit, dum vocabulo institutionis Cœnæ postremo (Commemorationis) statim subiungit: Quotiescunque enim manducabitis Panem hunc, & calicem hunc biberitis, mortem Domini annuntiabitis. Quibus verbis, utrùm de ABSENTE corpore Christi, an verò de olim facta redemptione loquatur, Paulus satis diserte seipsum explicat. 2. Prima Cœna præsentem habuit Christum: ideoque si necesse esset Commemorationis vocabulum, referri ad ABSENS corpus Christi: tum aut negandum erit, Christum in Cœnæ institutione discipulis suis assedissee (contra manifesta historię verba) aut Commemorationis vocabulum, (liquidem ad ABSENTIA respiciat) fuisse tum supervacaneum. Sed sicut horum neutrum habet locum: ita vanum est argumentū à commemoratione Dominicæ passionis

tionis, ad absentiam corporis & sanguinis Domini in Coena, deductum. 3. Committitur autem hoc loco Fallacia secundum plures Interrogationes; & iterum Fallacia Compositionis, dum duae Propositiones, diversae, quarum altera de Substantia Coenae, altera de actu in Coenae administratione concurrenti loquitur, non servata distinctione debita, inter se confunduntur.

XIV. *Christi corpus praesens in & cum pane statuere, est ex pane Deum facere. Hoc autem faciunt Lutherani.*

Respondeo; 1. Falsissimum hoc esse, testantur tum impugnatione Papisticae Transsubstantiationis, à nostris partibus facta, tum diserta, nostrae sane sententiae explicatio, qua panem non in corpus Christi transmutari, sed cum pane & vino (quae sunt & manent Substantia panis & vinum) praesens corpus & sanguis Iesu Christi nobis exhiberi docemus. Pontificiis ergo, non nobis, objiciant hoc argumentum Adversarii; alioquin non nostram, sed ex suo ingenio confictam propriam opinionem oppugnabunt.

XV. *Si sub specie panis, corpus Domini, sub specie vini, sanguis Domini, praesentia statuatur: tum sit Separatio corporis à sanguine, & vicissim, quod, ut evitetur, vera praesentia neganda est.*

Resp. 1. Iterum ex Pontificia pharetra petatum telum in nos detorquent Adversarii. Pari namque ratione Pontificii Laicis persuadere volunt, sub panis specie sola ipsis communicandum, & à divulsionem corporis & sanguinis Domini argumentantur. Habes residuum fermentum Pontificium in Calviniana doctrina. 2. Nos non dubitamus, Christo perquam

quàm facile esse, corpus suum nobis præbere & sanguinem: ut tamen non opus sit ei sanguinem suum, huius rei gratia, è corpore suo seorsim evacuari 3. Si Christus tantum esset in statu gloriosorum corporum, neque quicquam maius aut sublimius accepisset: hæc tamé (in glorificatis corporibus) Phantasia Calviniana locum nō haberet: multò certè minus in corpore Christi, divina Majestate plenum.

XVI. Si corpus Domini statuatur vere præsens, multa sequuntur absurda, ut, corpus naturale esse sine dimensionibus; corpus naturale esse in pluribus locis simul, &c. Ergo, corpus Domini in Cæna non est vere præsens.

Resp. 1. Hæc absurda, non sunt absurda Fidei, sed Rationis, quæ in Theologia nihil important. Sunt igitur quatuor termini. 2. Fit Transcensus à genere in genus, & mixtio diversarum disciplinarum, Physicæ & Theologiæ.

XVII. Corpus finitum, non potest esse simul in pluribus locis. Sed Christi corpus est finitum. Ergo non potest esse simul in pluribus locis: Et per consequens, non potest esse in Cæna.

Resp. 1. Axioma positum in Maiore, loquitur de corpore Physico sive pure naturali: nos autem loquimur de corpore, cum Filio Dei in unitatem personæ assumpto, & inseparabiliter unito. Diverstas ergo subiecti, in Physicis & in Theologia, inconvenientissimam huius Physici Axiomatis allegationem arguit. 2. Deinde, versamur in Schola CHRISTI, non Aristotelis: confunduntur ergo disciplinarum genera. 3. In Theologica H A C disputatione huic Axiomati de

de finito & infinito non dari locum, Fides Christiana irrefragabiliter docet) nisi enim huic deroget Axiomati neque incarnatio Filii Dei, aut inhabitatio totius Divinitatis PLENITVDINI IN HOMINE CHRISTO credi amplius potest (Finitum enim Infiniti, ut Aristoteles docet, non est capax) Nihil ergo ad nos Physica Axiomata, qui versamur in rebus Transcendentibus, & tantis Mysteriis, quæ humanum captum longè superant, & in quæ desiderant Angeli prospicere. 1. Pet. 1.

Reliqua (si quæ supersunt) Adversariorum argumenta, in loco, de Omnipræsentia universalis, candidus lector quærat: & quæ hoc loco producta non sunt inde petat. Non enim omnia uno loco tractari possunt; neque opus est, diversis locis unum & idem argumentum sæpius repeti.

APPENDIX.

HUIUS TERTIÆ QUÆSTIONIS,
Ex Stephani Szegedini Tabulis
desumpta.

Proposucram equidè, pie & candide Lector, hic finem Tertiae huic imponere Quæstioni, nisi incidissem in tabulas Szegedini, inter Calvinianos Doctores haud postremi. Illius Tabulas de Coena Domini, expressè veram & realem in Coena corporis & sanguinis Domini præsentiam impugnantem cum inspicerem, inveni quidem Szegedinum sub quovis lapide (quod aiunt) Scorpionem quæsisse, sed mirari satis non potui, virum alioquin insigni eruditione præditum, potuisse in tam absurdas, & magna vi in alienum sensum detortas, verborum inilitutionis explicæ.

plicationes delabi. Cum autem non ignorem, ipsius locos communes, in magno apud Theologiae Studiosos (maxime propter Methodum) haberi pretio: non potui mihi temperare, quin verba ipsius formalia, quibus de substantia Coenae Dominicae agit, huc adscriberem, adiectis breviter (ubi opus videbatur) meis Annotationibus: quò Lector videat, quam infirma & caduca sint Calvinistarum Argumenta, quibus suam opinionem suffulcire nituntur. Cumque videamus, Adverse partis Aristarchos in tantas cogi angustias, quid de reliquis cogitandum sit, aestimemus. Addere etiam ob eam volui causam, ne Adversarii, me, MEO PRO PLACITO, ipsorum Argumenta informasse, mihi ut potius in rem meam servirent, dicere queant, Audiant igitur Szegedinum (virum & doctum, & non infimae apud ipsos autoritatis) pro ipsis verba facientem, idque non meis, sed propriis suis verbis. Ille autem Tabula octava, de Coena Domini, pag. 183, sic scribit.

SZEGEDINVS.

Sensus verborum Coena Domini, petendus est à Figura, qua praecessit (intelligit autem Agnum Paschalem) quam ideo Coena Domini coniungit (scilicet Christus) ut ostendat, veterum & nostra signa (intelligit autem Sacramenta) FERRE paria esse.

OSIANDER.

Quid de his verbis Szegedini sit statuendum, requirat lector, supra, hoc eodem capite, Quaestione Ferè. secunda ratione, pro nostra sententia, 4. & 5. & Nota illud, Quæsti

Quæstione eadem, obiect. Adver. 1. 2. & 3. & videbit, cur adeo titubentur & suspensio gradu, suum illud (FERE) suæ argumentationi (quippe conscientiaæ stimulis per motus) inseruerit. Quæ vocula morbidam Adversariorum causam prodir: & non sine divini numinis nutu (sicuti olim Caiaphes prophetabat: Ioann. 12.) quid de certitudine Calvinianæ doctrinæ in Cœnæ hoc negotio statuendum, statim in limine posita videtur.

SZEGEDINVS.

- Secundo: Petendus est sensus verborum
 „ Domini, ex ipsis Cœnæ Dominicæ vocabulis,
 „ quorum singula, singula gignunt argumen-
 „ ta.

OSIANDER.

Videant hic, quomodo sibi reconcilient Adversarii hodierni suum Szegedinum: qui docent verba Cœnæ tanquam *κεινόμεινον*, in hac Controversia seponenda: & potius ad caput Ioannis sextum, & Veteris Testamenti typos esse recurrendum. Dum illi dispiciunt, nos pergemus.

SZEGEDINVS.

- „ 1. ACCEPIT IESVS PANEM.
 „ De quo dixit, Accepit, de eodem dedit Disci-
 „ pulis. Ergo non corpus dedit.

OSI-

OSIANDER.

Malitiose Adversarius verba Coenae à se invicem divellit. Cum enim scire volumus, quid Christus dederit discipulis, non sufficit audire, quid Christus in manus acceperit, sed adiungendum, quid Christus de hoc pane accepto, fracto & benedicto, discipulis dixerit: videlicet: Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus, &c. Crassissime igitur peccat adversarius per Fallaciam Divisionis: dum (Anima institutionis seposita) ex verbis Coenae vix dum inceptis, de toto Coenae negotio vult concludere.

SZEGEDINVS.

2. De pane dicitur: FREGIT EVM. ^{cc}
 QVE FRACTVM DEDIT. Ergo Pa- ^{cc}
 nem, non corpus dedit. ^{cc}

OSIANDER.

Idem, quod in priore respondeo. Omittit enim Adversarius ea, quae nullus omittit Evangelistarum: & quibus verbis neglectis, iam Coenae administratio, Coena Dominica vocari non potest.

SZEGEDINVS.

3. ACCIPITE: De quo dixit: Acce- ^{cc}
 pit, fregit, dedit; de eo Christus dicit, Accipi- ^{cc}
 te: Et: ^{cc}

4. COMEDITE. Comedere est morsibus
 consumere, quod de corpore dici non potest.
 Item:

Capernaismy Item: Comedere hominis, non est carnem vorare: hoc enim bestiis, non hominibus convenit.
 Item: Corpus Christi non comeditur corporaliter, neque igitur accipitur corporaliter.
 Quod si non accipitur, neque adest corporaliter.

OSIANDER.

1. Vides crassas & Capernaïticas Calvinistarum de manducatione Sacramentali cogitationes, dum præter spiritualem carnis Christi manducationem, nullam, nisi illam corporalem & mere naturalem, crassam & Capernaïticam κρεαφαγία, agnoscunt. In quo falluntur ex insufficiente enumeratione: dum Sacramentalem (quæ neque Capernaïtica, neque mera spiritualis est) vel ignorat, vel studiosè obmittunt maducationem. 2. Ludit etiam in vocabulo (Corporaliter) quando enim à nostris interdum hoc vocabulum usurpatur, opponitur id Calviniano præsentia modo ficticio σχημα: neque modum præsentia corporalem, hoc est, qui proprius sit corpori naturali, introducimus. Adversarii autem vocabulū (corporaliter) sumunt, pro naturali, corporis, secundum longum, latum & profundum, præsentia. Nil ergo sequitur.

SZEGEDINVS.

5. HOC: De Pane intelligitur; non corpore. Corpus enim Prædicatum est: Hoc, Subiectum.

OSIANDER.

(Hoc) voculam, tantum de Pane, & nō simul etiam de corpore Christi sumi & dici, falsissimū esse, erincit

evincit, Græca vocula $\tau\acute{\epsilon}\tau\omicron$, quæ generis Neutri est, Panis autem vel $\alpha\epsilon\tau$ & græce, generis Masculini: quæ vocula ($\tau\acute{\epsilon}\tau\omicron$) indicat, Christum, Panem & Corpus suum, tanquam Sacramentali unione devincta, ut innum Sacramentale, efferre voluisse.

S ZEGEDINVS.

6. Est: Verbum substantivum in expositionibus Parabolicis & Sacramentis, pro significat, ponitur, si verò in suo significato relinquatur, res ipsa, pro rei figura, usurpatur in Sacramentis.

OSIANDER.

Mirum, quot fallaciis scateat hoc sextum argumentum. 1. Dum expositiones Parabolicas cum Sacramentalibus (quali & hæc meræ Parabolæ essent) coniungit? fallaciam committit secundum plures Interrogationes: quod enim de Parabolicis conceditur, id de Sacramentis (multum ab his differentibus) negatur. 2. Etli de Sacramentis VETERIS TESTAMENTI tropus admittatur: id tamen de Sacramentis NOVI TESTAMENTI non acceptatur. Committit ergo & fallaciam, quæ dicitur principii Petitio, dum incertum pro certo assumit. 3. Quod ait: Si vero vocula (est) in suo significato relinquatur, &c. hoc probandum prius esset, quam statuendum. Habes igitur hic alteram principii petitionem. 4. Contra omnes modernos Calvinianos, hic Calvinista tropum suum quærere nititur in copula (est) quod Oecolampadius, Calvinus, Beza, &c. fieri posse negant, & Scholæ reiciunt Rhetoricæ. Videant Adversarii

versarii utrum Szegedino an Calvino potius adhi-
pulari velint. Tu vero, pie lector, vides, quorum
vel tandem cogantur excurrere, qui a verbis Filii
Dei discedunt.

S Z E G E D I N V S.

- ” 7. *CORPVS: Est, quod videri potest tan-*
” *gi potest. Corpus Christi, non videtur in Cæ-*
” *na.*

O S I A N D E R.

A non necessariis rei alicuius adiunctis, vel à
Proprietatibus, quæ non sunt constitutivæ alicuius
essentiæ, non extruitur necessaria conclusio.
Quod autem esse visibilem, in Christi præsertim,
Majestate divina pleno corpore, non sit de necessa-
riis, ad veritatem corporis Christi obtinendam, pro-
priis vel adiunctis, dictum est supra, cap. 1. quærit.
3. obiect. 2.

S Z E G E D I N V S.

- ” 8. *HOC EST CORPVS ME-*
” *VM: Hoc non ad Panem, sed ad Apostolos,*
” *loquitur. Non est vera predicatio signati de*
” *signo, si proprie accipiat. Neque enim si-*
” *gnum, ut signum, signatum est. Nec vera*
” *Predicatio individui de individuo, nisi im-*
” *proprie: ut, Ioannes est Helias: Hoc est corpus*
” *meum.*

O S I A N D E R.

Multa concurrunt falsa. 1. Non sequitur: Chri-
stus hæc verba non locutus est ad Panem, sed ad A-
postolos. Ergo, non potest esse sententia, quod de
Panc intelligi debeant verba. Quia Christus loquens
ad Apostolos, iisdem, quid de hoc pane credendum
significa-

significare voluit : neque illis, quæ de pane dixerat ad illos, mentitus est. 2. Latet hic Fermentum doctrinæ Pontificiæ : dum ad consecrationem panis & vini fortasse putat adversarius requiri inhalationem verborum Cœnæ Magicam, ad panem (ut Pontifici Doctores volunt) si propositio isthæc vere de pane sit intelligenda. 3. Ambiguitas est in vocabulis Signi & Signati : Adversarius inania Signa, quæ alias tantum significativa dicuntur, intelligit, de quibus dici potest, quod improprie accipienda. Nos vero signa intelligimus exhibitiva, cum rebus signatis invisibiliter præsentibus, coniuncta : in quibus nullam impropriam querere significationem opus est. 4. Quod Signati de signo prædicatio vera non sit, si proprie accipiatur, conceditur : sed in propositionibus usitatis : Nos autem habemus hoc loco Controvertiam de Propositionibus inusitatis. 5. Idem de prædicatione individui, de individuo tenendum. 6. Longissime inter se disparatæ sunt Propositiones illæ (Iohannes est Elias, & Hoc est corpus meum) neque, quicquã commune, vel in Materia vel in forma habent. Dum igitur diversissimæ hæc Propositiones pro paribus ab Adversario venditantur, fallacia Compositionis, & fallacia secundæ plures interrogaciones cõmittitur.

S Z E G E D I N V S.

2. Christus non dicit : Hoc est corpus meum, quod vobis datur, sed, PRO VOBIS datur, vel frangitur. Fractum vero est corpus, non dentibus Apostolorum, sed manibus hostium in cruce.

O S I A N D E R.

1. Si fractio maxime intelligatur, pro morte & passione Domini (ut Adversarius cõtendit) annõ ex Adversarii verbis necessario sequeretur, id corpus dari in Coena, quod manib. hostium sit fractũ : nõ enim panẽ, sed verum corpus Christi fractũ esse ipse

infert Adversarius? 2. Impudens est cavillum distinguere velle inter id, quod NOBIS, & quod PRO NOBIS datur: Cum Christus clarissime pronunciet, se dare nobis, non aliud, quam I D, QVOD PRO NOBIS DATVR.

SZEGEDINVS.

10. FRANGITVR. Paulus de corpore loquens, proprium Panis illi tribuit, ut significet, Panem improprie corpus dici.

OSIANDER.

1. Modo dixit Adversarius, fractionem non de pane, sed de corpore dici, (in præcedente argumento) id iam tollit & ipsemet refutat, dum lateatur, Paulum loqui de corpore, quando mentione facit fractionis; Fractionem autem proptie panis, non corpori convenire. Vide hic spiritum vertiginis. 2. Quod frangi, Panis ita sit proprium, ut ne, nisi de Pane, dici possit, negatur. Quia, frangi, Phrasis est Hebræis usitatissima ad omne quod distribuitur; & propter significationem DISTRIBUTIONIS, non improprie, sed propriissime corporis Christi, Coena distributo, applicatur.

SZEGEDINVS.

11. HOC FACITE: Quid sit (hoc facere) exponit Paulus. Non est enim corpus manducare, in memoriam corporis, sed vestit symbolo, ut memoria Passionis nobis refricetur.

OSIANDER.

1. Quasi vero Christus in præcedentibus non satis, exemplo & voce, quid facere nos velit, explicaverit, dum

dum, accepit Panem, benedixit, fregit, dedit & manducare corpus suum iussit: quid ergo nova & quidem inepta quæsitæ explicatione opus est? 2. Neque iubemur corpus in CORPORIS, sed in memoriam PASSIONIS & MORTIS Domini manducare. Quod verba docent Pauli: Quotiescunque manducabit is, &c. mortem Domini annuntiabitis, &c. 3. Non iubet vesci Christus NVDO symbolo, sed symbolo, cum quo, in & sub quo, verum ipsius corpus, & verus ipsius sanguis nobis porrigitur. 4. Causa finalis, quam Adversarij: adfert, Veram presentiam magis turget, quã tollit: longè enim fortius memoria Dominicæ Passionis & mortis imprimitur, cum audimus, nos percipere ILLVD, IPSVM CORPVS, pro nobis traditum, & ILLVM IPSVM pro nobis FV3VM SANGVINEM; quam si ad nuda symbola memoria hæc alligata sit.

SZEGEDINVS.

2. IN MEI MEMORIAM.

Hæc lectio satis monstrat Panem illum à Substantia vel Continentia nomen corporis Christi non sortitum, sed à Significantia.

OSIANDER.

1. Christus loquitur de causa finali Coenæ Dominicæ, quæ est, memorare passionem & mortem Domini, fidem inde confirmare, & gratias agere, &c. Confunditur igitur causa Coenæ Dominicæ essentialis cum finali. Unde fallacia causarum, & fallacia secundum plures interrogaciones emergit: 2. Quod ait: non à continentia, sed SIGNIFICANTIA, panem fortiri nomen Dominici corporis probandum est. Committitur igitur & petitio principii.

- » 23. HOC POCVLVM NOVVM TE-
 » SI AMENTVM: Si cognoscas quomodo Po-
 » culum, Novum Testamentum appelletur: non
 » ignoras, quomodo etiam Panis sit corpus: Po-
 » culum enim proprie non est Novum Testamen-
 » tum, id est Rem sio peccatorum, imo ne Sanguis
 » quidem, quem poculum representat, Testamen-
 » tum dicitur proprie, sed Testamenti confirmatio,
 » & sicut circumcisio fedus dicitur, per cognomi-
 » nationem.

OSIANDER.

1. Poculum per Synecdochon dici Novum Testamentum, non inus inficias: orta est autem ex Hebraismo, & proprietate illius linguæ. Quomodo autem, qui linguæ alicuius proprietatem servat, improprie locutus dici potest quædò? 2. Quomodo explicanda sit hæc Synecdoche, vel Phrasis Hebræa, prius erat videndum; quàm ad Propositionem (Hoc est corpus meum) adaptanda. Explicationem tuis disertissimis verbis & Paulus ipse, & Evangelistæ proponunt: dum Paulus & Lucas dicunt: Hic Calix Novum Testamentum IN SANGVINE MEO. Matthæus verò & Marcus dicunt: HIC EST SANGVIS MEVS NOVI TESTAMENTI, &c. Duplicem igitur Adversarius committit Divisionis Fallaciam, dum primò, Lucæ & Pauli verba, NON INTEGRA, adducit: deinde reliquorum Evangelistarum verba, quæ cum hisce coniungenda fuerant, & in quibus vera explicatio reperitur dolose omittit. Quia autem de poculo ita loquuntur Evangelistæ, ut rem Sacramenti

menti retineant, manifestum est, hæc posterioris partis Dominicæ Cœnæ verba, prioribus de pane, nō modo nil incommodare, sed ad genuinam illorū facere interpretationem. 3 Denuo vertiginis spiritum vide in unico hoc argumento. De poculo contradictoria effert Adversarius hæc:

*Poculum proprie, non est Novum Testamen-
tum. Et:*

Poculum, Testamentum dicitur proprie.

Conciliant hoc, si queant, Adversarii. Nos contra videmus, eos, qui semel τὸ πᾶσι in verbis Cœnæ deserūt, à vertigine in vertiginē circū agi.

S Z E G E D I N V S.

14. NON BIBAM, EX HOC FER-
CTV VITIS. Periphrasis est vini, & signi-
ficat, non solum vinum esse, quod Christus in po-
culo præberet, sed simul ostendit, non esse sangui-
nem, sed id quod ex vite generatur, non quod ex
corpore profluit.

O S I A N D E R.

1. Vino in sacra Cœna, miscendam aquam, Pontifici ex portante hydriam (Marc. 14. Luc. 2.) probare nituntur. Pari artificio S Z E G E D I N V S ex poculo VALEDICTORIO, ad Cœnam Dominicam, à baculo ad angulum, à primo mobili, ad brasicam, argumentatur: Nihil ergo sequitur. 2. Christus clarissimis verbis docet, se in Cœnæ Dominicæ Sacramento non solum, quod ex vite generatur, sed simul etiam suū sanguinem nobis exhibere. Hoc est poculum No-

D 4 vite

vi testamenti in meo sanguine, qui pro vobis effusus
dicitur, in remissionem peccatorum.

SZEGEDINVS.

15. *MORTEM DOMINI ANNUNCIABITIS.* *Quid sit corpus & sanguinem Christi sumere, explicat. Nihil enim est aliud, quam vesci Symbolis, ne memoria mortis Christi ex nostro excidat animo.*

OSIANDER.

1. Paulus manducationem Sacramentalem hisce verbis haudquaquam, sed causam finalem, & actionem, in Sacramenti recta perceptione concurrentem, explicat; vide de hoc precedenti Szegedini argumentat. 12. 2. Paulus his verbis describit, quid NOBIS in sumptione Coenae Domini faciendum, non autem quid Christus cum Pane & Vino exhibeat NOBIS. Fallit igitur Adversarius per plurimarum interrogationum compositionem. 3. Si in Coena tantum agatur de memoria mortis Christi, tum Symbolis, imo tota Coena non egebimus; cum per praedicationem & Lectionem Dominicae Passionis, quin & per picturas, mors Christi longe fortius, quam per vacua Symbola, nostrae imprimatur memoriae. Quod si nudam refractionem Dominicae passionis in Coena volunt Adversarii, cur non in Ecclesia revocant missam, cum per illius gesticulationes & ceremonias, plurimas historiae illius partes comice representari, Durandus doceat?

SZEGEDINVS.

16. *DONEC VENIAT.* *Hac particula in-*

la indicat, hoc sacrum esse Spirituale, non
 carnale, neq; Christum carnaliter adesse, Spi-
 ritu enim vere adest, & modo quodam sacris
 accommodo, qui interim corpore in caelis residet.

OSIANDER.

1. Sacrum hoc neque carnale esse, neque Chri-
 stum carnaliter adesse, facile fatemur. Quod
 autem asserendo sacrum spirituale, & carnale ei
 opponendo, veram Christi praesentiam se tollere
 posse putat, fallitur; cum nemo nostrum unquam
 dixerit, vel scripserit, carnalem Christi in Coena
 esse praesentiam. Non ergo nostram sententiam,
 sed proprium cerebri sui figmentum impugnat
 Adversarius. 2. Neque merum spirituale (quod
 solo Spiritu perageretur) sacrum est Coena Domi-
 ni, sed oralis etiam accedit Manducatio ultra
 spirituales, ut suo docebitur loco. 3. Quod
 ait, Christum Spiritu (& modo quodam sacris
 accommodo) adesse, nugae sunt: Non enim Cal-
 vinianorum sententia est, Christum vel Spiritu
 NOBIS praesentem, vel AD NOS accedere: sed
 (secundum Calvinianorum phantasias) NOS
 CHRISTO SPIRITU NOSTRO PRAE-
 SENTES ESSE, dum imaginatione nostra,
 nos ad Christum in caelum supremum conscen-
 damus, neque ille, vel corpore, vel Spiritu suo
 ad NOS descendat. 4. Verba Pauli (donec veni-
 at) nihil de absentia Christi in Coena conclu-
 dunt, sed docent, quam diu celebratio Coenae Do-
 minicae in Ecclesia durare & observari debeat;
 eam videlicet non desitiram esse, sed usque ad
 extremum mundi diem retinendam.

23. QUOTIESCVNQVE CO-
 MEDERITIS PANEM HVNC, &c.
 Paulus post declarationem, nunquam amplius,
 vel corporis, vel sanguinis vocabulum; man-
 ducandi & bibendi verbis coniungit, sed quo-
 tiescunque de manducando & bibendo disserit,
 non aliud addit, quam panem & vinum. Idq;
 non sine clarissima, Articulorum & demonstra-
 tivi Signi appositione, panem HVNC, pocu-
 lum HOC, ut discernat hunc cibum, ac pocu-
 lum, ab aliis, Ergo, &c.

OSIANDER.

Antecedens non est verum. Mox enim ver-
 bis suis Paulus subiungit: Quicumque manduca-
 verit Panem hunc, & biberit calicem Domini in-
 digne, reus erit CORPORIS & SANGUINIS
 Domini. Et iterum: Qui manducat & bibit in-
 digne, iudicium sibi manducat & bibit: non di-
 indicans CORPVS DOMINI, &c. Quod si man-
 ducantes & bibentes (indigne) rei fiunt CO-
 RPORIS, &c. quomodo, quaeso, Paulus porro
 vocabula, manducandi & corporis: & bibendi,
 & sanguinis Dominici, cum voculis Panis & Vini,
 non amplius coniungit? 2. Quod ad particulas,
 HOC & HVNC, omnino concedimus iis, di-
 scerni cibum hunc, & poculum hoc ab aliis:
 quomodo autem inde sequatur, corpus Christi
 non adesse, non videbitis. Quin ob hoc ipsum,
 Paulus hunc panem & hoc poculum ab aliis discer-
 nit, quia corpus & sanguis Domini cum hiis su-
 muntur; & quod indigni, non panis, solius, sed
 corporis

corporis Domini rei fiant. Si item corpus Domini cum hoc Pane non sit præfens, quid opus erit, CORPUS Domini dijudicare?

Recensentur & alia argumenta ab Adversario, à discretionem Signi & Signati, &c. quæ nihil præter jam positorum Argumentorum nauseabundam continent Repetitionem. Missis igitur illis, ad ea absolvenda, propero, in quibus Author, se ex verbis Coenæ pugnare gloriatur.

SZEGEDINVS.

18. A Figuris, quibus verba Coenæ plena sunt, (Absentia corporis Christi in Coenâ probatur) unde manifestum est, & hæc verba, (Hoc est corpus meum) figurata esse.

OSIANDER.

1. Si maximè quadam verba Coenæ figurata essent non tamen statim sequeretur, omnia, & ita etiam, de quibus hic igitur, verba figurate sumenda. Et est argumentatio à puris particularibus, quam à pontificiis hauserunt Calviniani, qui pari ratione Scripturam totam, propter obscuriora pauca quadam dicta obscuritatis accusant. 2. Esse autem verba Coenæ Figuris plena, falsissimum est; sicut in sequentibus docebitur.

SZEGEDINVS.

Pascha, pro Agno, Figura est.

OSIANDER.

1. Pascha non simpliciter Agnum designat, sed ipsum Festum, tum solennitates illius Festi, esum Agni, mundiciæ, & abstinentiæ à Fermentato. 2. Edere Pascha,

60 DE COENA DOMINI.

Pascha, & Coenam instituere, sunt res longissime inter se diversae. Est ergo probatio ab angulo ad baculum.

SZEGEDINVS.

» Frangi apud Paulum, figurate, de Christi corpore dicitur.

OSIANDER.

Contrarium, hac ipsa Appendice, object. 9. & 10. demonstratum est.

SZEGEDINVS.

» Poculum, pro Vino, Figura est.

OSIANDER.

2. Synecdoche est ex vi constructionis oborta. 2. Hebraismus, modus est Phraeos, non figura.

SZEGEDINVS.

» In Luca, & Paulo, cognominatio est, cum inquit: Hoc Poculum Novum Testamentum est.

OSIANDER.

1. Negatur esse cognominatio. sed mos loquendi Hebraeis usitatus & proprius. 2. Vide respons. ad object. 13.

SZEGEDINVS.

» De Fructu Vini: Periphrasis est Vini.

OSI-

CAPVT I. APPENDIX.

61

OSIANDER.

γ. Periphraſis non tollit rei ſubſtantiam. 2. Hæc verba pertinent ad poculum valedictorium, non ad Cocnæ verba.

SZEGEDINVS.

Datur: effunditur: Enallage eſt. Nam præſentia pro mox futuris, ponuntur.

OSIANDER.

ι. Nos non pugnamus de Figuris Grammaticis, ſed Enallage eſt Grammatica Figura. 2. Hebraiſmus eſt: uti enim Hebræos Præſentis, Præteriti & Futuro, interdum promiſcue, notius eſt, quàm ut probatione indigeat.

SZEGEDINVS.

In Paulo; Panem HVNC, Poculum HOC, Emphaſis eſt.

OSIANDER.

γ. Emphaſis non eſt Tropus. nec ſignificationem immutat, ſed intendit. 2. En tibi denuo Spiritum vertiginis. Supra enim argum. 17. vocavit (HVNC & HOC) Articulos & ſigna DEMONSTRATIVA: nunc ex Articulis Demonstrativis facit Figuram, Emphaſin Reſpondeat ſibi ipſi Adverſarius. Nos Demonstrativos Articulos eſſe acceptamus.

SZEGEDINVS.

In Marco hyſterologia eſt. Nam, poſt Cæſarem Dominicanam dicitur: Non bibam de fruſtu vitis.

OSI-

OSIANDER.

1. Si POST Coenam (tam absolutam) quid ergo dicit, IN VERBIS COENAE esse hysterologiam?
2. Haec verba: (Non bibam amplius) de valedictorio poculo loquuntur, sed quid hoc ad verba Coenae: cum institutio Coenae, & poculum valedictorium, sint actiones toto genere distantes.

Ethuc usque Stephani Szegedini
Argumenta.

Deus bone, quis unquam credidisset, virum, alioquin doctum, in verbis Coenae explicandis, adeo iussum & ineptam fieri potuisse. An non hoc est lacerare verba Domini, invertere, detorque, & crinibus, quod aiunt, trahere? Annon igitur (si nulla alia fabellet causa) tutius esset simpliciter verbis Christi credere, quam tot absurditatibus, quin & interdum blasphemis sese involvere? Rogo autem, pius & candidus Lector, haec omnia diligenter apud animum suum perpendat. Ita enim procul dubio deprehendet, Adversarios fanatico agi spiritu, nostram autem sententiam in verbo Fidei & veritatis, quam firmitissime fuisse datam esse. Et haec de tribus capitulis primi, quaestionibus.

CAPVT II.

De modo Perceptionis Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, in Sacra Coena.

QUANDO Adversarii vident, nullis se artibus posse in verbis Coenae, tropis & figuris suis parare locum, neque amplius praesentiam veram simpliciter negare posse. Mox, ut opinionem semel conceptam, novo fuce tegant, non esse controversiam de corpore & sanguine Christi

in.